

«Görüldüğünde Ödenecek» Bonolarda İbraz ve Zamanaşımı Süresinin Başlangıcı ile İlgili Bazı Sorunlar ve Görüşler^(*)

Some Issues and Opinions Concerning Commencement of Presentation and Statute of Limitations Period «on Sight» Promissory Notes

Tamer BOZKURT

Doktor Öğretim Üyesi
Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi
Ticaret Hukuku Anabilim Dalı

Anahtar Kelimeler

Bono,
Görüldüğünde
Ödenecek Bono,
Görüldüğünde
Ödenecek Poliçe,
Zamanaşımı Süresi,
Zamanaşımı Süresinin
Başlangıcı.

Öz

Vade kaydı taşımayan her bono (ve poliçe) “görüldüğünde ödenecek” sayılır (TTK m. 777/2). Bu tür bir bono (poliçenin), düzenleme tarihinden itibaren bir yıl içinde düzenleyene (veya kabul eden muhataba) ödenmek üzere ibraz edilmesi gerekir (TTK m. 704). Aksi takdirde tüm başvuru hakları düşer (TTK m. 730/1-a). Görüldüğünde ödenecek bonolarda vade “ibraz” sayesinde ortaya çıkmakta, bu andan itibaren de üç yıllık zamanaşımı süresi işlemeye başlamaktadır. Bonoda düzenleyen asli borçlu olduğu için başvuru hakları düşse bile, kendisi vadeden itibaren üç yıl boyunca sorumlu olmaya devam eder (TTK m. 749/1). Ancak bono, bir yıl içinde ödenmek üzere ibraz edilmediğinde, senedin “görülmesi”, dolayısı ile borcun *muaccel olması*; bundan sonra da asli borçlu için üç yıllık zamanaşımı süresinin başlaması konusunda sorun ortaya çıkmaktadır. Tam bu noktada, öğretimi ve yargı uygulamasında böyle bir bonoda üç yıllık zamanaşımı süresinin, bir yıllık ibraz süresinin “bitimi” ile başlayacağı savunulmakta ve bir yılın son günü adeta “vade” olarak değerlendirilmektedir. Bu görüşün arkasında genelde “görüldüğünden belirli süre sonra ödenecek poliçe (ve bono) için öngörülen TTK m. 705 hükmünün “kıyasen” uygulanması yatmakta; bir yılın son gününün “görülme tarihi” sayılacağı ifade edilmektedir. Türk, Alman ve İsviçre öğretisinde konu ile ilgili olarak bir yasa boşluğu olduğu belirtilmektedir. Bazı yazarlar ise bir yıllık sürenin dolmasını vadenin geçmesi ile eş değer görmektedir. Öncelikle bu sorunda bir yasal boşluk olup olmadığına, varsa bu boşluğun “kıyas” yoluyla doldurulup doldurulamayacağına irdelenmesi gerekmektedir. Yoksa bir yıllık ibraz süresini geçiren hamil bakımından, bir külfet olarak nitelendirilebilecek ibrazın yapılmamasının kendisi bakımından bir hak kaybına yol açıp açmayacağı, “kimsenin kendi kusuruna dayanarak bir hak iddia edemeyeceği” şeklindeki evrensel hukuk ilkesinin konu karşısındaki durumu da ayrıca incelenmeye değerdir.

Keywords

Promissory Note,
A Sight Promissory
Note,
A Sight Bill, Period of
Limitation,
The Beginning of
Period of Limitation.

Abstract

Each promissory note and bill of exchange not bearing maturity provision is deemed to be “sight” (TCC Art. 777/2). Such a bill of exchange/promissory note must be presented to the drawer/the acceptor within one year following its issuance date in order to be paid (TCC Art. 704). Otherwise, all rights of recourse shall be forfeited (TCC Art. 730/1-a). The maturity at sight promissory notes arises by means of “presentation”. The statute of limitation period of three years shall start to run from this moment. However, in case where a promissory note is not presented to be paid within one year, the “appearance” of the bill, therefore the debt’s becoming due; and then for the commencement of the statute of limitation period of three years for the main debtor will not be possible. Exactly at this point, at the doctrine and jurisdiction practice it is argued that at such a

^(*) Araştırma Makalesi.

Hakem denetiminden geçmiştir.

Gönderim Tarihi: 27.11.2023, Kabul Tarihi: 13.05.2024.

Bu makale, 18-19-20 Şubat 2021 tarihinde Tüketici Hukuku Enstitüsü, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi ve Hukuk Eğitim İşbirliği ile düzenlenen I. Ticaret Hukuku Kongresi’nde (Online) tebliğ olarak sunulmuş bildirinin genişletilmiş tam metin hâlidir.

promissory note the statute of limitation period of three years will commence with the “expiration” of the presentation term of one year and the last day of one year is almost considered as “maturity”. Behind this point of view the provision of TCC Art. 705 to be applied to “a specified after sight bill of exchange (and promissory notes) is applied “by analogy”; it is expressed that the last day of a year shall be considered as “appearance date”. In the Turkish, German and Swiss doctrine, it is stated that there is a “gap in the law” on the subject, and some authors consider the expiry of the one-year period to be equivalent to the expiry of the term. Firstly, it is necessary to examine whether there is a legal gap in this issue, and if there is, whether this gap can be filled by “analogy”. Otherwise, it is also worth analyzing whether the failure to present the document, which may be considered as a burden for the bearer who has exceeded the one-year presentation period, will lead to a loss of right for the bearer, and the status of the universal legal principle that “no one can claim a right based on his own fault” in the face of the issue.

GİRİŞ

Uygulamada en sık kullanılan kambiyo senetlerinden birisi bonodur. Türk Ticaret Kanunu’nun (TTK) kaynak İsviçre hukukunun tercihine uygun olarak poliçeyi esas alan düzenleme tarzı, poliçeye dair hükümlerin bonoda uygulanmasında bazen sorunlara neden olmaktadır. Türk uygulamasında bankaların gerçekleştirdiği bazı işlemler dışında poliçenin iç piyasada kullanılmaması ve hatta bilinmemesi, poliçeye dair bazı hükümlerin bono hakkında uygulanmasında yorum yöntemlerinin en üst seviyede kullanılmasını gerektirmektedir.

Gerek mülga 6762 sayılı, gerek yürürlükteki 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda bonoya dair sadece dört madde sevk edilmiş; geri kalan kısımlarda ise “niteliğine uygun düştüğü ölçüde” poliçeye dair hükümlerin uygulanacağı ifade edilmiştir (6762 sayılı TTK m. 690, 6102 sayılı TTK m. 778/1). Belirttiğimiz uyum sorunlarından birisi de “görülüşünde” ve “görülüşünden belirli süre sonra ödenecek” vadeli bonolarda ibraz ve zamanaşımı süresinin başlangıcı ile ilgili olarak yaşanmaktadır.

Görülüşünde ödenecek bonolar, düzenleme tarihinden itibaren bir yıllık süre içinde ödenmesi için ibraz edilmesi gereken; bu ibraz sonucunda borcun “muaccel” kılınması sağlanan bir vade türüdür. Bu türün özelliği hamile, bir yıl gibi geniş bir süre içerisinde bono borcunu “istediği an” asli borçlu olan “düzenleyen” nezdinde muaccel kılma olanağının verilmesidir¹. Buradaki ibraz sadece borcun muaccel olmasını değil, aynı zamanda 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun 149. maddesinin 1. fıkrasında öngörüldüğü üzere, asli borçlu için üç yıllık zamanaşımı süresinin işlemeye başlamasını da sağlamaktadır. Bu sürenin geçirilmesi durumunda -varsa- başvuru borçlularına karşı başvuru haklarının düşmesi (TTK m. 730/1-a) doğal sonucu ortaya çıkar. Ancak sorun burada bitmemektedir. Çünkü bu sefer de hamilin, asli borçluya karşı hukuken muhafaza ettiği başvuru hakkı için öngörülen zamanaşımı süresinin ne zamandan itibaren hesaplanacağı sorunu ile karşılaşılır. Zira bu olasılıkta ibraz “hiç” yapılmadığı için zamanaşımı süresinin başlangıcının saptanması da olanaksız hâle gelir. İşte bu durumda hâkim öğretisi ve yargı uygulaması, “görülüşünden belirli bir süre sonra ödenecek poliçelerle” ilgili aşağıda izah edilecek düzenlemenin “kıyasen” uygulanması ve bir yıllık ibraz süresinin “âdeti” vade gibi değerlendirilerek sürenin bu andan itibaren işletilmesi yönünde bir yaklaşım içindedir. Yine ikinci bir yaklaşım olarak bir yıl içinde ibrazın yapılmamasının vadenin geçirilmesi hükmünde olduğu görüşü de belirtilmelidir.

Çalışmamızda kıyas yoluyla uygulama ile bir yıllık süre sonunda vadenin “geçirilmiş sayılması” görüşlerinin gerek kıyasla ilgili ilkeler çerçevesinde irdelenmesi, gerek senedi ibraz etmeyen hamil bakımından zamanaşımı süresinin bir yıllık ibraz süresinin sonunda başlatılmasının ne kadar “adil” olacağı tartışılmaya çalışılacaktır.

Aşağıda açıklamalarımız yapılırken, konumuz “görülüşünde ödenecek bonolarda ibraz ve zamanaşımı süresinin başlangıcı” olmakla birlikte, öğretide çözüm için atf yapılan “görülüşünden belirli süre sonra ödenecek poliçelerle” ilgili açıklamalara da yer verilecektir.

¹ Bu tarz bir ihtiyacın doğma nedenleri ve görüldüğünde ödenecek poliçelerin çıkış noktası ile ilgili tarihsel bilgiler için bkz. KINACI-OĞLU, Naci: “Görülüşünde Ödenecek Poliçeler”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 1968, Cilt 4, Sayı 3, s. 479.

I. BONODA VADE

A. Genel Olarak

Bono (ve poliçe) vade sistemi üzerine inşa edildiği için iktisadi anlamda birer kredi aracı hâline gelmiştir². TTK m. 703/1’de poliçe (ve bonoda) vade türleri düzenlenmiş; poliçe ve bononun hükümde belirtilen vade türünden birini taşıması gerektiği ifade edilmiştir. Bunlar; “görüldüğünde”, “görüldükten belirli bir süre sonra”, “düzenlenme gününden belirli bir süre sonra” ve “belirli bir günde” olmak üzere dört farklı şekilde olabilir. Hükümün 2. fıkrası gereğince vadesi başka şekilde yazılan veya birbirini takip eden çeşitli vadeleri gösteren poliçeler (ve bonolar- TTK m. 778/1-b) batıldır. Yine senette açıkça vade kaydı bulunmazsa bu poliçenin (ve bononun) görüldüğünde ödeneceği esası geçerlidir (TTK m. 672/2, 777/2)³. Bu hüküm ile vade kaydı taşımayan poliçe ve bonolar için bir yasal faraziye getirilmiştir.

Vade ile ilintili bir diğer önemli konu da “ibraz”dır. Çünkü ibraz ile senedin ödenmesi için ilk adım atılmakta; ödeme süreci bu yolla başlatılmaktadır. Kambiyo senetlerine ilişkin borç, niteliği itibarıyla aranacak bir borçtur⁴. Çünkü senet borçlusu, alacaklıyı (hamili) senedin kendisine ibrazı hâlinde öğrenebilir. Yapılan cirolarla hamilin sürekli değişmesi doğaldır. Bu nedenle, senedin vadesi geldiğinde senet borçlusunun, hamili bilmesine olanak yoktur⁵. Bu zorluk bono ve poliçenin ibrazıyla aşılabılır⁶. İbrahim, senedin yetkili hamili tarafından, senedin asli borçlusuna (bonoda düzenleyen, poliçede kabul eden muhatap) yapıldığı için ibrazın arkasında ödeme talebi yatmakta; ödeme olgusu ise senedin iadesiyle birlikte kambiyo ilişkisinin sona ermesini sağlamaktadır. İbrahim sürelerinin kaçırılması, bu nedenle başvuru haklarının düşmesi ile sonuçlanabilir.

Yukarıda sayılan dört vade türü içinde, özellikle görüldüğünde ve görüldüğünden belirli süre sonra ödenecek bonolarda, “ibrazın” özel bir önem ve anlamı vardır. Zira anılanlar dışındaki vade türlerinde senet düzenlendiği anda senetteki vade de belirlidir. Belirli vadeli bono ve poliçelerde vade baştan zaten belirlidir. Düzenleme gününden belirli süre sonra ödenecek vadeyi taşıyan bono ve poliçelerde ise düzenleme tarihinin üzerine senette yazılı; ay, gün vb. yazılarak, açık deyişle küçük bir hesaplama yapılarak vade rahatça bulunabilir. Oysa diğer iki vade türünde, senet düzenlendiği an, senedin vadesinin hangi tarih olacağı baştan belirli değildir. Bu vade türlerinde senet borcunun muaccel olması özel bazı işlemlere bağlıdır.

² Bkz. ÖZTAN, Fırat: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 1997, s. 440, 977; BOZER, Ali / GÖLE, Celal: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 9. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2020, s. 63-64; PULAŞLI, Hasan: *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021, § 12, N. 2, § 22, N. 3; ÖZDAMAR, Mehmet / GÖKTÜRK, Kürşat / CAN, Mehmet Çelebi / KAŞAK, Esra: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022, s. 94.

³ Ayrıntılı bilgi için bkz. KINACIOĞLU, s. 478 vd.

⁴ Bkz. BAUMBACH, Adolf / HEFERMEHL, Wolfgang / CASPER, Matthias: *Wechselgesetz, Scheckgesetz, Recht der Zahlungsverkehr*, 24. Baskı, C. H. Beck Verlag, München, 2020, § 38 WG, Rn. 1; HUECK, Alfred / CANARIS, Claus-Wilhelm: *Recht der Wertpapiere*, 11. Baskı, Verlag Franz Vahlen, München, 1977, § 11, s. 95; KUHN, Hans: “Art. 1028”, ROBERTO, Vito / TRÜEB, Hans Rudolf (Hrsg.): *CHK- Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere – Bucheffektengesetz, Art. 772-1186 OR und BEG*, 3. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2016 (Yazar, CHK), N. 1; NETZLE, Stephan: “Art. 1028”, HONSELL, Heinrich / VOGT, Nedim Peter / WATTER, Rolf (Hrsg.): *Basler Kommentar, Wertpapierrecht, Art. 965-1186*, Helbing & Lichtenhahn Verlag, Zürich, 2012 (Yazar, BSK- Wertpapierrecht), N. 1; KARAYALÇIN, Yaşar: *Ticaret Hukuku III, Ticari Senetler (Kambiyo Senetleri)*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1970, s. 179; SOMUNCUOĞLU, Ünal: “Bonoların İbrahim ve Protestosuna İlişkin Bazı Sorunlar”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 1978, Sayı 4, s. 230; ŞİMŞEK, Edip: *Hukukta ve Cezada Ticari Senetler (Poliçe, Bono, Çek)*, Yonca Matbaası, Ankara, 1982, s. 109; BOZGEYİK, Hayri: *Poliçede Müracaat Hakkı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003, s. 88; BOZKURT, Tamer: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023, s. 267. “Borçlu, ancak senedin ibraz edilmesi halinde yetkili hamilin kim olduğunu öğrenebilir ve senetteki imzayı kontrol etmek imkânına kavuşur. Bu suretle de iki defa ödeme yapma mükellefiyetinden korunması mümkün olur. Borçlunun ödeme mükellefiyetinden söz edilebilmesi için, senedin usulüne uygun olarak ibraz edilmesi gerekir. İbrahim edilmeden senette yer alan alacağın muaccel olduğundan söz edilemez.” Yargıtay, 6. HD, T. 18.02.1985, E. 1984/13257, K. 1985/1671 (Kazancı).

⁵ KUHN, CHK, Art. 1028, N. 1; BAUMBACH / HEFERMEHL / CASPER, § 38 WG, Rn. 1. “...bonoyu tanzim eden keşideci borçlu ödeme zamanında senedin kimin elinde olduğunu bilemeyeceğinden senet hamili, TTK 620 gereği ödenmek üzere keşideciye ibrazla mecburdur...” Yargıtay, HGK, T. 22.03.2000, E. 2000/12-706, K. 2000/181 (Yargıtay Kararları Dergisi, 2000, Cilt 26, Sayı 7, s. 1020).

⁶ GÜRBÜZ, Hulusi: *Yargıtay Uygulaması Işığında Ticari Senetlerin İptali Davaları ve Ticari Senetlere Özgü Sorunlar*, Cem Ofset, İstanbul, 1985, s. 407; BOZKURT, s. 267; BAHAR SAYIN, Hediye: “Banka İhbarnamesine Dayanan Protesto”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2023, Sayı 4 (Cumhuriyet Özel Sayısı), s. 357.

B. Görüldüğünden Belirli Süre Sonra Ödenecek Bonolarda “İbraz”

İç piyasada çok kullanılmasa da bononun “görüldüğünden belirli süre sonra” ödenecek vadeyi taşıması hukuken mümkündür. Örneğin düzenleme tarihi 01.04.2022 olan bir bononun, görüldüğünden yirmi gün sonra ödenmesi şart koşulabilir. Bu durumda senedin önce “görülmesi” ve görülmesinden sonra da yirmi günlük sürenin eklenerek “belirli” güne ulaşılması gerekir.

Konu ile ilgili olarak uygulanabilecek, poliçeye dair TTK m. 693 ve bonoya dair TTK m. 779/2-3 hükümleri bulunmaktadır.

Önce bu vade türü poliçe açısından ele alınırsa daha sağlıklı bir sonuca ulaşılır. Görüldüğünden belirli bir süre sonra ödenmek üzere düzenlenen poliçeler, kabule arz konusunda temel ilkelerden sapmaların olduğu poliçelerdir. Şöyle ki, bu poliçelerde kabule arz zorunlu olduğu gibi (TTK m. 693), kabule arzda ihtiyarilik ilkesi⁷ bu vadeyi taşıyan poliçelerde uygulanamaz ve kabule arz yasağı da konulamaz⁸. Bu poliçelerin düzenleme tarihinden itibaren bir yıl içinde kabule arz edilmesi gerekir (TTK m. 693). Bu süre kaçırılırsa hamil tüm başvuru haklarını kaybeder (TTK m. 730/1-c). Bu olasılıkta kabule arz yapılmadığı için poliçedeki muhatabın sorumluluğu ortaya çıkmayacaktır. Zira poliçede muhatap, ancak senet üzerine imzalı bir “kabil” iradesi açıklarsa poliçeden dolayı asli borçlu sıfatı ile poliçe bedelini vadede ödemeyi taahhüt etmiş olur (TTK m. 698/1). İşte bu vade türünde kabule arz konusunda TTK m. 690’da çizilen “serbestlik ilkesinin”⁹ örselenmesi ve kabule arzın zorunlu kılınmasının nedeni, vadenin saptanması için bu sürecin zorunlu olmasıdır. Çünkü bu vade türünde “görülme” kabule arz anlamına gelir¹⁰. Senet kabule arz edilmeden görülemez; görülmeyince de senette yazılı “belirli süre” başlayamaz ve vade ortaya çıkmaz.

Aynı vade türü bono için uygulandığında ise poliçe ile bir çatışma yaşanmaktadır. Çünkü anılan vade türünde poliçenin vadesinin bulunması için yapılması gereken “kabule arz” işlemi bonoda söz konusu olmadığı için¹¹ kanun koyucu tarafından görüldüğünden belirli süre sonra ödenecek bonolar için özel bir “uyum” hükmü ihdas edilme gereği duyulmuştur. Görüldüğünden belirli süre sonra ödenecek bonolarla ilgili TTK m. 779 gereğince “düzenleyen, bononun kendisine ibraz edildiğini bono üzerine ibraz gününü işaret etmek ve imzasını koymak suretiyle doğrular. Süre, ibraz kaydı tarihinden itibaren işlemeye başlar. Düzenleyen; bononun kendisine ibraz edildiğini, gününü işaret etmek suretiyle doğrulamaktan kaçınırsa, bu durum bir protesto ile belirlenir. Bu takdirde süre protesto gününden itibaren işlemeye başlar.”

Görüldüğü gibi, görüldüğünden belirli bir süre sonra ödenecek bonolar için TTK m. 693’teki kabule arz ile ilgili hükme atıf yapılmaktadır. Atıf yapılan hükmün aksine TTK m. 779’da bir kabule arz değil, “ibraz” olgusu düzenlenmiştir. Fakat bu “ibraz”, vadede senet borcunun muaccel hâle getirilmesi için öngörülen değil, anılan poliçelerde, vadenin ortaya çıkması için yapılması zorunlu olan kabule arz ile mantıken benzer amaca hizmet eden, senedin sadece belirli vadesinin bulunması için yapılan bir ibrazdır¹². Örneğin düzenleme tarihi 01.04.2022 olan ve “görüldüğünden yirmi gün sonra ödenecek” bir bonoda, hamil tarafından senedin düzenleme tarihinden itibaren bir yıl içinde düzenleyene *ibraz edilmesi*; yukarıdaki hükmün devam eden cümlesine göre düzenleyenin, bono üzerine ibraz gününü işaret etmek ve imzasını koymak suretiyle bu durumu doğrulaması gerekir. Görülme süresi de ibraz şerhi tarihinden başlar. Eğer düzenleyen bu tespiti yapmaktan kaçınırsa durum bir protesto ile saptanır

⁷ İlke için bkz. ÖZTAN, s. 527; PULAŞLI, § 13, N. 35.

⁸ ÖZTAN, s. 529.

⁹ İlke için bkz. TEKİL, Fahiman: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1994, s. 121-122.

¹⁰ DOMANIÇ, Hayri: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1975, s. 205-206; ÖZTAN, s. 666; NETZLE, *BSK-Wertpapierrecht*, Art. 1025, N. 1.

¹¹ Bkz. STAEHELIN, Daniel: “Art. 1099”, *BSK-Wertpapierrecht*, N. 3.

¹² Öğretide bu “ibraz” ile vadede borcu muaccel hale getiren “ibraz”ın birbirine karışmaması için ilkinde “yalancı ibraz”, ikincisine ise “gerçek ibraz” ifadesi kullanılmaktadır. Bkz. BOZKURT, s. 265.

ve bu durumda da görülme, protestonun çekildiği tarihte gerçekleşmiş olur¹³. Yukarıdaki örnekte, hamil senedi 02.05.2022 tarihinde ibraz ederse, düzenleyen “02.05.2022, *görölmüştür*” diyerek imzalar. Tarih atılmaktan kaçınılırsa durum, bir yılın sonuna kadar düzenlenebilecek bir protesto (tarih protestosu TTK m. 695/2) ile saptanır ve ibrazın protesto günü yapıldığı ortaya çıkar. İlk durumda senedin vadesi, 22.05.2022 olacaktır. Eğer tarih atılmamış ve protesto da örneğin 09.05.2022’de çekilmişse, senedin vadesi 29.05.2022’ye denk gelir. Kanun’da her ne kadar tarih protestosunun çekilmesi gereken tarih ile ilgili bir hüküm bulunmasa da TTK m. 705/2, “*Kabul şerhinde tarih gösterilmemiş ve protesto da çekilmemiş olursa poliçe, kabul eden hakkında, kabule ibraz için öngörölmüş bulunan sürenin son günü kabul edilmiş sayılır.*” ifadesini içermektedir. Dolayısıyla poliçenin kabul edildiği, ancak tarih protestosunun çekilmediği bir olasılıkta bir yıllık sürenin son günü kabule arz yapılmış sayılır ve belirli süre eklenerek vade bulunur. Buradan çıkan sonuç, tarih protestosunun bir yılın sonuna kadar çekilebileceğidir¹⁴.

Bu hükmü bono için uygularsak; görüldüğünden belirli süre sonra ödenecek bonolarda, bir yıl içinde “ibraz” yapılmış ve düzenleyen tarafından imzalı olarak tarihli bir görülme şerhi düşölmüşse, belirli süre o tarihten; şerh düşölmüş, fakat tarih atılmamışsa tarih protestosunun çekildiği tarihten; eğer tarih protestosu da çekilmemişse belirli süre, bir yıllık sürenin son gününden itibaren başlar. Aksi hâlde başvuru hakları düşer (TTK m. 705, 730).

Bu vade türüne ilişkin olarak yukarıda tartışılan olasılıklar bir yıllık süre içinde *ibrazın yapıldığı durumlar için* belirtilmiştir. Oysa bir yıllık ibraz süresi kaçınılırsa, başka bir deyişle vadenin saptanması için gereken ibraz gerçekleşmezse başvuru hakları düşer. Ancak bononun özel durumundan dolayı, asli borçlu olan düzenleyenin sorumluluğu ve bu sorumluluğun tâbi olduğı zamanaşımı süresinin başlangıcı bir sorun olarak karşımızda durmaktadır. Soru poliçeye ilişkin olsaydı, muhataba başvuru konusunda bir tereddüt olmazdı. Çünkü görüldüğünden belirli süre sonra ödenecek bir poliçede, bir yıllık kabule arz süresi içinde kabule arzın hiç yapılmaması, başvuru haklarını düşördüğü gibi, muhataba başvuru hakkını da kaldırır. Zira poliçede muhatap, başlangıçta ilişkinin dışında olup kabul beyanını senet üzerine yazılı olarak açıklamadıkça poliçeden dolayı herhangi bir sorumluluğu üzerine almış değildir¹⁵. Buna karşılık bonoda durum farklıdır. Bonoyu düzenleyen, başkaca bir koşula gerek olmaksızın senedin asli borçlusu sıfatıyla vadede, yetkili hamile ödeme borcu altına girmiştir. Bononun düzenlenip lehtara teslim edilmesi, bu sorumluluğun ve asli borçlu sıfatının doğması için yeterlidir. Ancak görüldüğünden belirli bir süre sonra ödenecek bonolarda hamil tarafından, bir yıllık süre içerisinde “ibraz” yapılmadıkça senedin vadesi belirlenemeyecektir. Başvuru haklarının düşmesi esasının da burada aranması gerekir. Öğretide bu tür vadeli bonoların ibraz edilmemesi ve tarih tespit protestosu da çekilmemesi durumunda, bononun bir yıllık ibraz süresinin sonunda ibraz edilmiş (*görölmüş*) sayılacağı ve senette yazılı belirli sürenin bu tarihten itibaren işlemeye başlayacağı savunulmaktadır¹⁶. Yine öğretide bonoda asıl borçlu konumundaki düzenleyen ile asıl borçlu gibi sorumlu olanlara karşı bonodan kaynaklanan hakların kullanılabilmesi için vadenin belirlenmesi amacına yönelik ibrazın, bunun için öngörölmüş sürenin son günü yapılmış sayılacağına da açıkça hükme bağladığı TTK m. 705/2’ye *atıf yapılarak* ifade edilmektedir¹⁷.

Kanımızca TTK m. 779/3’ün yollaması ile atıf yapılan TTK m. 705/2’nin lafzına tekrar bakılması gerekirse; görüldükten belirli bir süre sonra ödenecek bir poliçenin vadesinin, kabul şerhinde yazılı

¹³ Ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. STAEHELIN, *BSK- Wertpapierrecht*, Art. 1099, N. 4.

¹⁴ Bkz. NETZLE, *BSK- Wertpapierrecht*, Art. 1025, N. 2.

¹⁵ Bkz. ÖZTAN, s. 666; PERGOLIS, *BSK- Wertpapierrecht*, Art. 1011, N. 1, Art. 1018, N. 1.

¹⁶ Bkz. ÜLGİN, Hüseyin / HELVACI, Mehmet / KAYA, Arslan / NOMER ERTAN, Füsün N.: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 13. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021, s. 148.

¹⁷ Bkz. KENDİGELEN, Abuzer / KIRCA, İsmail: *Kıymetli Evrak Hukuku, Genel Esaslar- Kambiyo Senetleri*, 6. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022, N. 510. Benzer yönde bkz. HUECK / CANARIS, § 17, s. 123-124; STAEHELIN, *BSK- Wertpapierrecht*, Art. 1099, N. 6.

tarihe veya protesto tarihine göre belirleneceği öngörüldükten sonra, *kabul şerhinde tarih gösterilmemiş* ve protesto da çekilmemiş olursa poliçenin, *kabul eden hakkında*, kabule ibraz için öngörülmüş bulunan sürenin son günü kabul edilmiş sayılacağı düzenlemesi yapılmıştır. Böylece görüldükten belirli bir süre sonra ödenecek poliçelerde vade, esas olarak kabul şerhi ve oraya derç edilmiş tarihe göre saptanacaktır. Eğer kabul şerhinde tarih yoksa durum bir tarih protestosu ile saptanacak; kabul şerhinde tarih gösterilmemiş, protesto ile tespit de yapılmamışsa ancak bu durumda “kabule ibraz için öngörülmüş bulunan sürenin son günü kabul edilmiş sayılacağı” hükmü uygulanacaktır. Açık deyişle kabule arz için son günün “görülme” sayılabilmesi için hüküm, poliçede bir kabul şerhi aramaktadır¹⁸. *Kabul şerhi var olmasına rağmen*, bu şerhin hangi tarihe ait olduğu konusundaki belirsizlik, tarih protestosu ile de aşılamamışsa, bu kabul iradesi yok sayılamayacağına göre, kabule arz işleminin imzalı şekilde gerçekleştiği bu poliçede, bir yıllık kabule arz süresinin son günü “görülme olgusunun gerçekleştiği” varsayımı yapılarak senetteki belirli sürenin eklenmesi ve vadenin bulunmasının önü açılmıştır. Oysa öğretilerde görüşlere bakılırsa sanki poliçede bir kabul iradesi bulunsa da bulunmasa da bir yıllık sürenin sonu her hâlükârda “görülme” olgusunun gerçekleşmesi ile sonuçlandırılmaktadır. Kanımızca TTK m. 705/2’nin lafzı, bu vade türünde, olan hukuk açısından bu görüşü desteklememektedir. Nitekim öğretilerde görüldüğünden belirli süre sonra ödenecek poliçelerde gerek poliçenin muacceliyeti bakımından işleyecek sürenin başlangıcının belirlenmesi gerek başvuru haklarının korunması açısından kabul şerhine eklenen tarihin büyük önemini olduğu vurgulanmıştır. Bu yüzden muhatabın kabulden yahut kabul etmekle birlikte kabul şerhine tarih yazmaktan kaçınması durumunda durumun bir protesto ile belgelenmesi gerektiği, bu durumda artık bu tarihin esas alınacağı; bunun yapılmaması durumunda başvuru haklarının düşeceği, bu andan sonra ise hamilin ancak *tarihsiz bile olsa bir kabul beyanı varsa* sadece muhataptan poliçe bedelini isteyebileceği, bu durum için eski Türk Ticaret Kanunu (eTTK) m. 617/II (TTK m. 705/II) hükmünün ihdas edildiği, hüküm gereğince de poliçe borcunun muacceliyeti bakımından geçmesi gerekli sürenin, (bir yıllık) kabule arz süresinin son gününden itibaren işlemeye başlayacağı, bunun ise hamilin aleyhine bir durum yaratacağı ifade edilmiştir¹⁹.

İsviçre hukukunda da *tarihsiz bir kabul durumunda*, başvuru haklarının korunması için durumun bir protesto ile belgelenmesi gerektiği, ancak bundan bağımsız olarak poliçeyi kabul eden muhatabın sorumluluğunun baki kaldığı, bu olasılıkta ise kabul edene karşı İsviçre Borçlar Kanunu (OR) m. 1025/2’ye göre (TTK m. 705/2) kabul için öngörülen sürenin son günü poliçenin kabul edilmiş sayılacağı ifade edilmektedir²⁰.

Görüldüğü gibi bu görüş gereğince, haklı olarak ve her durumda bir kabul şerhinin varlığı aranmakta; ancak bu şerh tarihsiz ise ve hamil tarafından da tarih protestosu çektirilerek bu belirsizlik giderilmemişse, kabule arzın bir yılın son günü yapıldığı *varsayımıyla* yasal bir faraziye yaratılmıştır. Bu durumun hamilin aleyhine olduğu vurgusu önemlidir. Zira bir yılın son günü yapılmış sayılan “kabule arz” nedeni ile poliçede yazılı belirli süre başlar ve vade ileri bir tarihe atar. Kanun kendisini bu sordundan arındırmak ve vadenin bu kadar uzamasının önüne geçmek için bir çözüm önermektedir: *Tarih protestosu*. Hamilin bu protestoyu çektirmemesi kendi sorunu ve kusurudur ve bunun karşılığında da en azından kabul eden muhataba başvuru konusunda -daha uzun vade bile olsa- hakkına hanel gelmemektedir.

Konumuz *görüldüğünde ödenecek bonolar* olmasına rağmen, görüldüğünden belirli süre sonra ödenecek poliçelerin ayrıntılı olarak incelenmesinin nedeni, aşağıda görüleceği gibi görüldüğünde ödenecek bonolarla ilgili, anılan hükmün “kıyas” yoluyla uygulanması ve ortaya çıkacak sonuçların ileride tartışılacak olmasıdır.

¹⁸ Bu yönde bkz. İMREGÜN, Oğuz: *Kıymetli Evrak Hukuku (Genel Hükümler- Kambiyo Senetleri – Makbuz Senedi- Varant)*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1998, s. 47.

¹⁹ ÖZTAN, s. 667. Aynı yönde bkz. STRANZ, Martin: *Wechselgesetz Kommentar*, 14. Baskı, De Gruyter, Berlin, 1952, § 23, Rn. 3.

²⁰ Bkz. MOSKRIC, Elisabeth: “Art. 1023-1025”, HONSELL, Heinrich (Hrsg.): *Kurzkommentar Obligationenrecht Art. 1-1186 OR*, Helbing & Lichtenhahn Verlag, Basel, 2014, N. 7.

II. GÖRÜLDÜĞÜNDE ÖDENECEK BONOLARDA İBRAZ VE ZAMANAŞIMI

A. Genel Olarak ve İbraz Süresi

Yukarıda belirtildiği gibi vadesi gösterilmeyen veya “ibrazında ödenecektir” gibi ifadeler içeren bonolar kanun gereği “görüldüğünde ödenecek” vadeli sayılır²¹ (TTK m. 777/2). Görüldüğünde ödenmek üzere düzenlenen bono ibrazında ödenir. Böyle bir bononun düzenlenme gününden itibaren bir yıl içinde ödenmesi için ibrazı gerekir (TTK m. 704/1).

TTK m. 708/1’de ödeme için ibraz süreleri düzenlenirken görüldüğünde ödenecek poliçeler (bonolar) dışındaki poliçelerin (bonoların), *ödeme günü* veya *onu takip eden iki iş günü içinde* ödenmek üzere ibrazı öngörülmüştür. Ancak hüküm, görüldüğünde ödenecek poliçeleri (bonoları) madde kapsamına almamıştır. Bu vade türü için ibraz süresi ise başka bir hükümde (TTK m. 704) düzenlenmiştir. Çünkü görüldüğünde ödenecek poliçelerde (bonolarda), ibraz süresinin işleme vadeye göre belirlenmemekte; tersine, vade yapılan ibraz ile ortaya çıkmaktadır²². Bu yüzden, bu vade türünde ibrazın yapılması, vadenin ortaya çıkması için doğrudan bir etkiye sahiptir. Bir yıllık süre kaçırılırsa hamil başvuru haklarını yitirecektir (TTK m. 730).

Bu vade türünde de poliçe (bono) borcunun muaccel olması için bir yıl içinde yapılması gereken ibrazın yapılmamasının sonuçlarına dair bir düzenleme yer almamaktadır. Sorun, yukarıda tartıştığımız soruna paralellik arz etmektedir.

B. İbraz ve Zamanaşımı Süresinin Hesaplanması

1. Genel Olarak

Görüldüğünde ödenecek bir bononun düzenleme tarihinden itibaren bir yıl içinde ibraz edilmesi durumunda, düzenleyene başvurulup başvurulamayacağı ve başvurulacaksa üç yıllık zamanaşımı süresinin ne zaman işlemeye başlayacağını tespiti gerekir. Zira bu vade türü uygulamada da sıkça kullanılır ve sorunun zamanaşımı süreleri açısından pratik değeri vardır. Ancak çoğu zaman görüldüğünde ödenecek vadeli bonoların bilinçli olarak düzenlenmesinden ziyade kişilerin konudan habersiz olmalarının daha büyük olasılık olduğu düşünülmektedir. Yine bazen “açık senet” düzenlenmesi yahut da teminat amaçlı verilen bonoların bu şekilde piyasaya çıkması da bu tür bir sonucu doğurmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, bir bonoyu düzenleyen kişi senedin asli borçlusu olduğuna ve bonoda başkaca bir şart da gerekmediğine göre, bir yıllık ibraz süresi kaçırıldığında, düzenleyen için sorumluluğun devam ettiğinin belirtilmesi gerekir. Ancak bu sürenin başlangıcı konusunda da bir hüküm bulunmamaktadır.

2. Türk Hukukunda Öğreti Görüşleri ve Yargıtay Kararlarına Bakış

a. Öğretideki Görüşler

Öğretideki görüşlere geçmeden önce yapılması gereken tespit, aslında görüşlerin sonuç itibarıyla aynı noktaya çıkması, ancak gerekçelerinde bazı farklılıkların olmasıdır.

Öğretide bazı yazarlar görüldüğünde ödenecek bonoların bir yıllık ibraz süresi içinde ibraz edilmemesi durumunda, hamilin başvuru hakkını yitireceğini; başvuru hakkını yitiren hamilin sadece ve ancak asıl borçluya (*düzenleyen*; poliçede *kabul eden muhatap*) karşı -zamanaşımı süresi içinde kalmak kaydı ile- talepte bulunabileceğini ifade eder²³. Yine bir yıllık süre içinde senedin ibraz edilme-

²¹ ÖZTAN, s. 480 vd., 995; CİNBAŞ, Mustafa Eser: *Bonoda Ödeme*, Adalet Yayınları, Ankara, 2020, s. 31-32.

²² BOZGEYİK, s. 104-105; EDGÜ, Ekrem: *Ticaret Hukuku III, Kıymetli Evrak*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1965, s. 79.

²³ Bkz. ÜLGEN / HELVACI / KAYA / NOMER ERTAN, s. 147, 207.

mesi durumunda bu sürenin dolmasıyla borç muaccel olur. İbrahim bir yıl içinde yapılması hâlinde ise vade ibrazı takip eder, senede bağlı borç da ödeme için ibraz üzerine muaccel hâle gelir²⁴.

Görüş ileri süren diğer bazı yazarlara göre görüldüğünde ödenecek poliçelerde vade, ibraz gününün son günü sayılır. Böylece bu sürenin kural olarak bir yıl olduğu; zamanaşımı süresinin ise ibraz süresinin bitimini müteakip başlayacağı ifade edilmektedir²⁵. Aynı görüşteki yazarların bir kısmı, görüldüğünde ödenecek poliçe ve bonolarda, senedin süresinde, açık deyişle, düzenleme tarihinden itibaren bir yıl içinde ibraz edilmemesinin *vadenin geçirilmesi hükmünde* olduğunu, bu durumda rücu hakkının düşeceğini; cirantalara, avalistlere, lehtara başvurulamayacağını; ancak zamanaşımı süresi dolmadıkça senet borçlusunun sorumlu olarak kalacağını belirtmektedirler²⁶.

Öğretide aynı minvalde olan bir diğer görüş ise görüldüğünde ödenecek poliçelerle ilgili olarak, hamilin daha önce kabule arz ve kabul olunmuş poliçeyi ödenmek üzere ibraz etmeyerek muhatap lehine işleyen üç yıllık zamanaşımı süresinin başlamasını ilanihaye geciktiremeyeceğini, bu noktada bir kanun boşluğu olduğunun ileri sürülebileceğini, Yargıtayın -aşağıda incelenecek kararlarında da belirtildiği gibi- çeşitli içtihatları ile bu boşluğun eTTK m. 617/II hükmüne (TTK m. 705/2) paralel bir şekilde doldurulduğunu, bu kararlara göre de vade tarihi gösterilmeyen poliçelerde zamanaşımının ibraz süresinin sona erdiği günde, yani senedin düzenlendiği tarihten itibaren bir yıl sonra işlemeye başlayacağını ifade etmektedir²⁷.

b. Yargıtay Uygulaması

Yargıtay eski yıllardan beri içtihatlarında görüldüğünde ödenecek bonolarda bir yıllık ibraz süresinin geçirilmesi durumunu, çoğunlukla “vadenin gelmiş sayılması” olarak değerlendirmektedir.

Yargıtay İcra ve İflâs Dairesinin 1963 yılında verdiği bir kararında²⁸ “...*Takip müstenidi emre muharrer senette vade bulunmadığından senet bedelinin Türk Ticaret kanununun 616, 689 ve 690. maddeleri mucibince görüldüğünde ödenmesi ve senedin tanzim tarihinden itibaren bir yıl içinde ibraz olunması lâzımdır. Zamanaşımı müddeti ibraz tarihinin bittiği günden itibaren cereyan eder. 28/5/1958 tarihli bononun ibraz müddeti 28/5/1959 günü akşamı bitmiş ve takibe 29/5/1962 gününde başlamış olduğuna göre zaman aşımı müddeti dolmamıştır.*” denilmiştir.

Yargıtay 1967 yılında verdiği bir diğer kararında görüldüğünde ödenecek bonoların ibraz edilmemesi durumunda zamanaşımı süresinin “dört yıl” olacağını dolaylı olarak belirtmiştir: “...*bonolar hakkında uygulanan T.T.K.nun 661’inci maddesine göre takip zamanaşımı (3) yıl olup, bu süre belli bir vade saptanmayan hallerde senedin ibrazı tarihinden başlarsa da aynı kanunun 616’ncı maddesi*

²⁴ Bkz. İMREGÜN, s. 113; ÜLGEN / HELVACI / KAYA / NOMER ERTAN, s. 206; TEKİL, s. 113.

²⁵ BOZGEYİK, s. 180; SUSUZ, Kağan: *Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008, s. 42, dn. 117, 44; CİNBAŞ, s. 48-49.

²⁶ POROY, Reha / TEKİNALP, Ünal: *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, 24. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021, N. 194; PULAŞLI, § 22, N. 23.

²⁷ Bkz. KARAYALÇIN, s. 251, dn. 7; ÖZTAN, s. 664. KINACIOĞLU, s. 486. *Kınacıoğlu*, eTTK m. 617 vasıtası ile sorunun çözülmesini önerirken gecikme faizlerinin işlemeye başlaması için poliçenin gerçekten ibrazının zorunlu olduğunu ifade etmektedir. Böylece aslında ibrazın gerçekten yapılmaması durumunda bir de gecikme faizinin ne zamandan itibaren işlemeye başlayacağı sorunu ile karşılaşılacaktır. Bu görüşlere göre her ne kadar vade, bir yıllık ibraz süresinin sonunda “gelmiş sayılsa” da gecikme faizi için sanırız icra takip anının esas alınması gerekecektir.

²⁸ Yargıtay, İcra ve İflâs Dairesi, T. 09.07.1963, E. 1963 /8278, K. 1963/8331 (Adalet Dergisi, 1954, Cilt 55 Sayı 2, s. 167). Aynı yönde bkz. Yargıtay, İcra ve İflâs Dairesi, T. 27.09.1966, E. 1966/9897, K. 1966/8947 (Karar için bkz. KAÇAK, Nazif: *İçtihatlarla Bono*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001, s. 104). Benzer karar için bkz. Yargıtay, İcra-İflâs Dairesi, T. 01.06.1967, E. 1967/5377, K. 1967/5471 (ÖZTAN, s. 664, dn. 102); Yargıtay, 12. HD, T. 23.11.1981, E. 1981/7344, K. 1981/8747; Yargıtay, 11. HD, T. 10.05.1985, E. 1985/2995, K. 1985/2865; Yargıtay, 12. HD, T. 28.03.2013, E. 2013/2258, K. 2013/11778; Yargıtay, 12. HD, T. 24.05.2011, E. 2010/29694, K. 2011/10326; Yargıtay, 12. HD, T. 04.07.2013, E. 2013/16785, K. 2013/25070 (Kazancı). Aynı yönde ancak bonoyu düzenleyen vadeden itibaren üç yıl boyunca sorumlu olacağı, ancak üç yıllık sürenin ne zaman başlayacağı konusunda bir tespit içermeyen karar için bkz. Yargıtay, 12. HD, T. 21.06.2012, E. 2012/14627, K. 2012/21989 (Kazancı). Yargıtay yeni dönemde de aynı yaklaşımı sürdürmektedir. Yargıtay, 19. HD, T. 22.10.2015, E. 2015/1534, K. 2015/13498; Yargıtay, 12. HD, T. 12.12.2016, E. 2016/7971, K. 2016/25161; Yargıtay, 12. HD, T. 25.11.2015, E. 2015/18318, K. 2015/29405; Yargıtay, 12. HD, T. 11.03.2014, E. 2014/3999, K. 2014/6957; Yargıtay, 12. HD, T. 14.12.201, E. 2016/24991, K. 2017/15604; Yargıtay, 12. HD, T. 11.06.2014, E. 2014/14569, K. 2014/16993 (Lexpera).

*hükmü bu gibi senetlerin düzenlenmesi gününden itibaren (1) yıl içinde ibrazını zorunlu kıldığından zamanaşımı süresinin keşide gününü takip eden bir yıllık zaman geçtiği gün işlemeye başlayacağı ve takip dayanağı bononun düzenleme günü ile takip tarihi arasında (4) yıldan fazla bir süre geçmiş olmakla zamanaşımı itirazının kabulü gerekli bulunduğu inceleme ile anlaşılmıştır.*²⁹ Bu kararda aslında sonuç itibarıyla diğer kararlardan farklılık olmamakla birlikte netice itibarıyla dört yıllık zamanaşımı süresinin varlığının zikredilmesi ve bu sürenin de aslında düzenleme gününden itibaren başlatılması ilginç bir manzara yaratmaktadır. Yargıtayın bu karara yakın tarihli bir başka kararında açıkça hesap dökümü de yapılmıştır: “...*Bu itibarla, vadesi belli olmayan bonolarda üç yıllık zamanaşımı süresinin başlangıcı keşide tarihinden itibaren bir yılın dolduğu tarihtir ki (bir yıl + üç yıllık zamanaşımı = keşide tarihinden itibaren dört yılın dolması) böyle bir senet ancak keşide tarihinden itibaren dört yılın dolması halinde zamanaşımına uğrar.*”³⁰

Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 1971 yılında verdiği bir kararında “...*vade tarihi olmayan bono keşide tarihinden itibaren bir yıl içinde ibraz edilir. İbraz olunmadığı takdirde bir yıllık ibraz süresinin bittiği gün vadesi dolmuş sayılır.*”³¹ denilmektedir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesinin 1986 yılında verdiği bir kararında; “*bonoda vade gösterilmemiş ise, bu eksiklik senedi bono olmaktan çıkarmaz. Böyle bir bono ibraz edildiği tarihte; ibraz edilmemiş ise, keşide tarihinden itibaren 1 yıl sonra vadesi hulul etmiş bir bono addolunur*”³² denilerek yukarıdaki öğreti görüşleri ile benzer bir görüş ileri sürülmüştür.

Buna karşılık, Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin, 1982 yılında verdiği bir kararda ise “*vade kaydı bulunmayan bonolar ibrazında ödenir. İbrazın en geç bir yıl içinde yapılması gerekir. Zamanaşımı, ibraz tarihinden itibaren işler. Takip dayanağı bononun keşide tarihi, 29.12.1976 olup, 24.7.1981 tarihinde takip yapılmış olmakla, zamanaşımı süresi dolduğundan...*”³³ denilmektedir. Görüldüğü gibi bu kararda, zamanaşımının ibrazla birlikte işlemeye başlayacağı doğru bir şekilde vurgulanmıştır. Ancak ibraz yapılmayıp da bir yıllık süre geçirildiğinde ne olacağına dair bir görüş paylaşılmamıştır. Karara konu olayda bononun düzenleme tarihinin üzerinden yaklaşık beş yıl geçmiştir. Takip 1978 veya 1979 yılında yapılsaydı muhtemelen yukarıdakine benzer şekilde bir karar verilecekti.

Yargıtayın yukarıdaki yerleşik kararlarının tersine kararları da mevcuttur. Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 2012 yılında verdiği bir kararda tam aksi yönde bir sonuca “karar düzeltme” başvurusu sonucu ulaşılmıştır. Olayda vade kaydı taşımayan ve bir yıl içinde ibraz edilmemiş bir bonoda Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, ilk derece mahkemesinin keşideciye karşı yapılan takipte, böyle bir bonoda “vade tarihinin keşide tarihinden bir yıl sonra olduğu” görüşüne katılmamıştır. Olayda takibin başvuru borçluları yönünden mi asli borçlu bakımından mı olduğu konusu ilk etapta net anlaşılmasa da kararda bono ile ilgili hükümlere atıf yapılması, “keşideci”ye karşı takipten söz edilmesi ve bir yıllık ibraz süresinin geçirilmesi nedeni ile keşideciye karşı takip hakkının bulunmadığına hükmedilmesi dikkate değerdir. Kararın devamı şu şekilde kaleme alınmıştır: “...*Şikâyet tarihinde uygulanması gereken 6762 sayılı TTK'nın 688'inci maddesi uyarınca vade, bononun unsurlarından olsa da, aynı Yasanın 689/2'nci maddesi gereğince vadesi gösterilmemiş bir bononun görüldüğünde ödenmesi şart bir bono sayılacağı hükmünün düzenlendiği açıktır. TTK'nın 690'ncü maddesi uyarınca bonolar hakkında da uygulanması gereken poliçelerdeki vadeye ilişkin aynı Kanununun 616'ncü maddesi 'görüldüğünde ödenmek üzere*

²⁹ Yargıtay, 12. HD, T. 27.02.1967, (Esas numarası verilmemiştir), K. 1967/2009 (Karar için bkz. ÖĞÜTÇÜ, Tahir / ALTIN, Mehmet: *Ticari Senetler (Poliçe, Bono, Çek) ve Özel Takip Yolları*, Ulucan Matbaası, Ankara, 1979, s. 113).

³⁰ Yargıtay, 11. HD, T. 27.11.1970, E. 1970/550, K. 1970/4855 (Karar için bkz. ÖĞÜTÇÜ / ALTIN, s. 122).

³¹ Yargıtay, 12. HD, T. 20.11.1971, E. 1971/11767, K. 1971/11519 (Karar için bkz. ÖĞÜTÇÜ / ALTIN, s. 85). Aynı yönde bkz. Yargıtay, 12. HD, 24.01.1972, E. 1972/319, K. 1972/672 (Karar için bkz. ÖĞÜTÇÜ / ALTIN, s. 86); Yargıtay, 12. HD, T. 20.06.2011, E. 2011/14208, K. 2011/12552 (Karar için bkz. COŞKUN, Mahmut: *Kıymetli Evrak Hukuku, Bono-Poliçe-Çek*, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022, s. 527-528).

³² Yargıtay, 11. HD, T. 16.09.1986, E. 1986/6215, K. 1986/6695 (Karar için bkz. KAÇAK, s. 105).

³³ Yargıtay, 12. HD, T. 18.01.1982, E. 1982/8991, K. 1982/36 (Karar için bkz. KAÇAK, s. 683).

keşide olunan poliçe ibrazında ödenir. Böyle bir poliçenin keşide gününden itibaren bir yıl içinde ödenmesi için ibrazı lazımdır' hükmünü içermektedir... Somut olayda, 15.06.2008 tanzim tarihli, vadesi olmayan senede dayanılarak 07.04.2011 tarihinde kambiyo senetlerine mahsus haciz yoluyla takipte, ödeme emrinin keşideci borçluya 13.04.2011 tarihinde tebliği üzerine süresinde 18.04.2011 tarihinde icra mahkemesine başvurulduğu anlaşılmaktadır. Yukarıda açıklandığı üzere vadesi olmayan bonodan dolayı alacaklının, tanzim tarihinden itibaren bir yıl içinde senedin ödenmek üzere borçluya ibrazı şart olup, anılan sürede ödenmek üzere borçluya başvurulmazsa, İİK'nın 170/a maddesi uyarınca takip hakkı bulunmamaktadır. Mahkemece, bu nedenle istemin kabulüne karar verilmesi gerekirken, yazılı şekilde reddi isabetsiz olup, kararın bu nedenle bozulması gerekirken onandığı anlaşıldığından, borçlunun karar düzeltme talebinin kabulüyle, yerel icra hukuk mahkemesi kararının bozulması gerekmiştir³⁴. Karar Yargıtayın konu ile ilgili aksi yönde kararı olması bakımından kanımızca önemlidir. Kararda çok açık bir gerekçe ile ifade edilmese de lehtarın düzenleyene karşı takip hakkının düşmesi, senedin bir yıl içinde ibraz edilmemesine bağlanmıştır.

Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 2007 yılında konu ile ilgili verdiği, aksi yönde ilginç bir kararı daha vardır. Kararda "...TTK'nun 688. maddesi uyarınca vade bononun unsurlarından olsa da aynı kanunun 689/2. maddesi gereğince vadesi gösterilmemiş bir bononun görüldüğünde ödenmesi şart bir bono sayılır hükmünün düzenlendiği açıktır. TTK'nun 690. maddesi uyarınca bonolar hakkında da uygulanması gereken poliçelerdeki vadeye ilişkin aynı kanunun 616. maddesinde "görüldüğünde ödenmek üzere keşide olunan poliçe ibrazında ödenir. Böyle bir poliçenin keşide gününden itibaren 1 yıl içinde ödenmesi için ibrazı lazımdır" hükmünü içermektedir. Somut olayda takip konusu 10.02.2004 tanzim tarihli bonoda vadenin bulunmadığı görülmüştür. Bu durumda bononun yukarıda açıklandığı üzere keşide tarihinden itibaren 1 yıl içinde keşideciye ibrazının gerektiği, ancak lehtar olan alacaklı tarafından borçlu keşideciye karşı takibe 13.10.2006 tarihinde başlandığı anlaşılmakla alacaklının müracaat (takip) hakkı düşmekle takibin iptali yerine mahkemece yazılı şekilde karar verilmesi isabetsizdir."³⁵ denilmiştir. Olayda hamil, cirantalara başvursa idi başvuru hakları düşmüş olacağından cirantalara karşı takibin iptaline karar verilmesi isabetli olurdu. Ancak -kararın yazımında taraf sıfatı ile ilgili bir hata yoksa- takip lehtar tarafından bonoyu düzenleyene karşı başlatılmıştır. Bononun düzenleme tarihi ise 10.02.2004'tür. Yargıtayın yukarıda açıklanan içtihatlarına bakılırsa, normalde bir yıllık ibraz süresinin son gününün 10.02.2005 olarak kabul edilerek, bu sürenin üzerine üç yılın eklenmesi ile düzenleyenin sorumluluğunun 2008 yılına kadar sürmesi beklenirdi. Ancak Yargıtay 2006 yılında başlatılan takipte alacaklı olan lehtarın başvuru hakkının düştüğünü ifade etmiştir. Bu kararda sürenin neden geçirilmiş sayılacağına dair bir ipucu bulunmamakla birlikte, diğer kararlardan aksi yönde ve farklı olması bakımından önem arz etmektedir. Nitekim Dairenin 2015 yılında verdiği bir diğer kararında belirtildiği şekilde sonuca varılmıştır: "...TTK'nun 776. maddesi uyarınca; vade, bononun unsurlarından olsa da aynı Kanun'un 777/2. maddesi gereğince vadesi gösterilmemiş bir bono görüldüğünde ödenmesi şart bir bono sayılır. TTK'nun 778. maddesi göndermesi ile bonolarda da uygulanması gereken aynı Kanun'un 704. maddesine göre ise görüldüğünde ödenecek bononun tanzim tarihinden itibaren bir yıl içinde ödenmek üzere ibrazı zorunludur. Bir başka anlatımla vade unsurunu taşımayan senedin, TTK'nun 704. maddesinde belirtildiği üzere görüldüğünde ödenecek bono olarak düzenlendiğinin kabulü gerekeğinden, bu eksiklik senedin bono olma vasfını etkilemez. Vadesi gösterilmemiş bononun bir yıl içinde ibraz edilmemiş olması, zamanaşımı müddeti dolmadıkça senet keşidecisini sorumluluktan kurtarmaz. Senedin süresi içinde, yani keşide tarihinden itibaren bir yıl içinde ibraz edilmemesi vadenin geçirilmesi hükmünde olup, bu halde rücu hakkı düşeceğinden cirantalara müracaat edilemez. Fakat zamanaşımı süresi dolmadıkça senedi tanzim eden borçlunun (keşidecinin) sorumluluğu devam eder (Poroy/Tekinalp; Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, Genişletilmiş 15. bası, s. 121, İstanbul 2001). Somut olayda, icra takibinin borçlusu, bonoyu tanzim

³⁴ Bkz. Yargıtay, 12. HD, T. 26.12.2012, E. 2012/32362, K. 2012/39949 (Karar için bkz. ERİŞ, Gönen: *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak, Poliçe- Bono- Çek Makbuz Senedi Varant*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016, Madde 704, s. 468-469).

³⁵ Yargıtay, 12. HD, T. 13.03.2007, E. 2007/2003, K. 2007/4643 (Kazancı).

eden (keşideci) olup tanzim tarihinden itibaren 1 yıllık ibraz müddeti ve onun bitiminden itibaren 3 yıllık zamanaşımı süresi içinde takibe geçildiğine göre borçlu hakkındaki takipte bir usulsüzlük bulunmamakla müracaat hakkının düştüğünden bahsedilemez.”³⁶.

Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 2010 yılında verdiği bir kararda ise ibraz süresi olan bir yıllık süre içinde icra takibi başlatılmasının, bononun düzenleyenine “ibrazı yerine geçeceği” belirtilerek konuya bambaşka ve kanımızca kabul edilemez bir boyut katılmıştır³⁷. Bir kere senedin ibrazı, iptal kararı hariç, “senedin asılı” ile gerçekleşecek bir eylemdir ve hamil bununla hem yetkili kişi olduğunu ortaya koyar hem de ödeme talep ederek borcu asli borçlu açısından muaccel hâle getirir. Çünkü borçlar hukukunun genel hükümlerinden farklı olarak (belirli vade olmasına rağmen) belirli vadedi bir bono ve poliçede dahi vadenin gelmesi ile asli borçlu temerrüde düşmemektedir. Temerrüt ibrazla başlar³⁸. İbraza rağmen senet bedeli ödenmemişse -başvuru borçlularının da varlığı hâlinde- durum bir ödememe protestosu ile saptanarak (TTK m. 714) tüm senet ilgilileri hakkında icra takibine girilebilir. Türkiye uygulamasında yetkili hamil tarafından süresinde asli borçlunun “ayağına gidilerek” ibraz yapılmadığı gibi, özellikle bankalar tarafından tahsil cirosu ile alınan senetlerden dolayı asli borçluya taahhütlü mektupla senedin bankada olduğuna dair “çağrı” yapılmakta³⁹, aslında kanunen aranacak borç doğuran bir ilişki “götürülecek” borca evrilmektedir⁴⁰. TTK’ya böylesine aykırı şekilde gelişen bir uygulamanın varlığı, TTK’daki ibraz ile ilgili hükümlerin bertaraf edilmesi sonucunu doğuramaz⁴¹. Bu yüzden daha önce hiç ibraz yapılmamışken icra takibinin ibraz yerine geçeceğinin iddia edilmesi kanımızca mümkün değildir. Nitekim Türk öğretisinde görüldüğünde ödenecek bono ve poliçelerde ibrazın ödeme isteği ile yapılmış olması gerektiği, senedin salt görülmesi veya ibraz edilmesi değil, hamilin tahsil amacını açıkça veya örtülü olarak belli etmesi gereği aranmaktadır⁴². İsviçre öğretisinde ise *bu kararın tam aksi yönünde olacak şekilde*, birisinin elinde kambiyo senedini aynı anda ibraz etmeden yalnızca ödeme talep etmesi yahut mahkeme önünde bir dava yönelmesinin ibrazın gerçekleştiği anlamına gelmediği ifade edilmektedir⁴³. Aynı yaklaşım Alman öğretisinde de görülmektedir⁴⁴.

³⁶ Yargıtay, 12. HD, T. 25.11.2015, E. 2015/18318, K. 2015/29405 (Kazancı). Aynı yöndeki karar için bkz. Yargıtay, 12. HD, T. 14.12.2010, E. 2010/17328, K. 2010/30194 (Karar için bkz. ERİŞ, Madde 705, s. 471). Benzer yönde bkz. Yargıtay, 12. HD, T. 03.11.2008, E. 2008/15951, K. 2008/19054 (Karar için bkz. ERİŞ, Madde 704, s. 469); Yargıtay, 12. HD, T. 03.04.2017, E. 15120, K. 5294 (Karar için bkz. e-Uyar); Yargıtay, 12. HD, T. 11.12.2012, E. 2012/19430, K. 2012/37528; Yargıtay, 12. HD, T. 15.01.2013, E. 2012/24058, K. 2013/389; Yargıtay, 12. HD, T. 07.04.2014, E. 2014/3385, K. 2014/10042; Yargıtay, 12. HD, T. 19.03.2014, E. 2014/4905, K. 2014/7810; Yargıtay, 12. HD, T. 22.09.2016, E. 2016/3307, K. 2016/19510; Yargıtay, 12. HD, T. 03.04.2017, E. 2016/15210, K. 2017/5294; Yargıtay, 12. HD, T. 24.04.2017, E. 2016/14876, K. 2017/6284; Yargıtay, 12. HD, T. 24.04.2017, E. 2016/14876, K. 2017/6284 (Yargıtay Karar Arama).

³⁷ “...Alacaklının kambiyo senetlerine mahsus haciz yolu ile başlattığı 26.01.2010 tarihli takipte dayanak bono 25.09.2009 tanzim tarihli olup, vade kaydını taşımadığından görüldüğünde ödenecek bono vasfındadır. Takip alacaklısı senette lehtar olup, borçlu ise senet keşideci olduğundan TTK’nun 690.madde yollaması ile bonolarda da uygulanması gereken aynı kanunun 616/1.maddesi gereğince görüldüğünde ödenecek bono ibrazında ödenir. Böyle bir bononun tanzim tarihinden itibaren 1 yıl içinde ibrazı zorunludur. Bu sürenin geçirilmiş olması, başka bir anlatımla bononun, tanzim tarihinden itibaren 1 yıl içinde ödenmesi için ibraz olunmaması halinde müracaat borçluları (lehtar ve cirantalar) borçtan kurtulur. Yani kendilerine müracaat hakkı kaybedilir. Böyle bir durumda bono vasfında bir değişiklik olmaz ise de, bonoyu tanzim eden keşideci ve avalistler yönünden sorumluluk devam eder. Sadece bono ibraz süresinin son günü ibraz edilmiş sayılacağından (TTK.617/1), 3 yıllık zamanaşımı süresi de, tanzim tarihinden itibaren (1) yıllık sürenin bitiminden başlar. Bononun keşide tarihinden itibaren 1 yıl içerisinde icra takibi başlatılması bononun keşideciye ibrazı yerine geçer...”. Yargıtay, 12. HD, T. 14.12.2010, E. 2010/17328, K. 2010/30194 (Kazancı).

³⁸ TÜRK, Hikmet Sami: “Kambiyo Senetlerinde Temerrüt Faizi”, *XI. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu (Bildiriler-Tartışmalar)*, 13-14 Mayıs 1994, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1994, s. 220. Benzer yönde bkz. TEKİL, s. 138. Bu yönde Yargıtay, 12. HD, T. 26.01.2009, E. 2009/21597, K. 2009/1390 (ERİŞ, Madde 708, s. 479).

³⁹ Bkz. ERİŞ, Madde 708, s. 477. Poliçe alacağı nedeniyle muhataba karşı davanın açılmasının poliçenin ödenmek üzere ibrazının yerine geçmeyeceği ve vadenin gelmesini sağlamayacağı yönünde bkz. KINACIOĞLU, s. 482.

⁴⁰ Bu yöndeki tespitler ve ihbarname gönderilmesinin “ibraz” yerine geçmeyeceği hakkında görüş ve Yargıtay kararları için bkz. BAHAR SAYIN, s. 363 vd. Yargıtay HGK’nin 11.03.2021, E. 2017/43, K. 2021/240 sayılı kararı için ayrıca bkz. BAHAR SAYIN, s. 392 vd.

⁴¹ Bu yönde bkz. ERİŞ, Madde 708, s. 477; BAHAR SAYIN, s. 364.

⁴² Bkz. ÖZTAN, s. 663. Ayrıca bkz. KINACIOĞLU, s. 482.

⁴³ Bkz. RIZZI, Marco Athos: “Art. 1024”, KOSTKIEWICZ, Jolanta Kren / WOLF, Stephan / AMSTUTZ, Marc / FANKHAUSER, Roland (Hrsg.): *OFK- Orell Füssli Kommentar, Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht*, 4. Baskı, Orell Füssli Verlag, Zürich, 2022 (Yazar, OFK- OR), N. 3.

⁴⁴ Bkz. BAUMBACH / HEFERMEHL / CASPER, § 34, Rn. 1.

3. İsviçre ve Alman Hukukunda Konuya İlişkin Görüşler

Türk hukukunda yukarıda aktarılan öğreti görüşleri eskiden beri Alman ve İsviçre hukuk öğretisinde de savunulmaktadır. Örneğin Alman hukukunda ibraz edilmemiş görüldüğünde ödenecek bir poliçede, tıpkı görüldüğünden belirli bir süre sonra ödenecek poliçelerde olduğu gibi, ibraz süresinin son günü vade günü olarak değerlendirilmektedir⁴⁵. Gerçekten de ibrazın yapılmaması durumunda vade gününün nasıl saptanacağı ile ilgili yasada bir düzenleme olmadığı, Alman Poliçe Kanunu'nun (*Wechselgesetz-WG*) 35. paragrafının (TTK m. 705/2, WG § 35/2) düzenleme amacına göre, WG § 70'teki zamanaşımı süresinin başlangıcı için ibraz süresinin son gününün esas alınacağı ifade edilmiştir⁴⁶. Bu noktada Alman İmparatorluk Mahkemesinin (RGZ 119, 422) sayılı kararına atıf yapılmaktadır⁴⁷. Bu atıf Alman hukukunda anılan görüşün kökeninin eskilere dayandığını göstermesi bakımından ilgi çekicidir. Ayrıca Alman hukukunda *Baumbach / Hefermehl / Casper* tarafından “vadenin sürenin son günü gelmiş sayılacağı”, “zamanaşımı süresinin de bu sürenin geçmesi ile işlemeye başlayacağı” belirtildikten sonra, bu durumda da poliçe borcunun “aranacak borç” olarak kalacağı vurgulanmıştır⁴⁸.

İsviçre hukukunda da tıpkı Alman hukukunda olduğu gibi, görüldüğünde ödenecek poliçelerde (bonolarda) ibraz süresi kaçırılırsa bir yıllık ibraz süresinin son gününün, vade günü sayılacağı savunulmaktadır⁴⁹. Açık deyişle ibraz süresinin geçirilmesiyle poliçe borcu bakımından “muacceliyet” gerçekleşir; bu anda da zamanaşımı süresi işlemeye başlar⁵⁰.

III. TEMERRÜT FAİZİNİN BAŞLANGICI SORUNU

İbraz edilmemiş görüldüğünde ödenecek bir bonoda temerrüt faizinin ne zaman işlemeye başlayacağı da ikincil bir sorun olarak ortada durmaktadır. Normalde TTK m. 725/1-b gereğince hamilin temerrüt faizi istemi “vade”den itibaren işlemeye başlar. Kanun koyucu burada “ödeme günü”nü değil “vade”yi esas alarak hamili korumuştur. Zira vade resmî bir tatil gününe denk geldiğinde takip eden iş günü ödeme günü olsa ve senet o gün ibraz edilebilse de temerrüt faizi daha geriden, vade tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır. Görüldüğünde ödenecek bonolarda bir yıllık ibraz süresinin geçirilmesi durumunda, vadenin kendiliğinden gelmiş sayılacağına dair yukarıda özetlenen görüşler ve yargı kararları karşısında, temerrüt faizinin de bu tarihten itibaren başlatılması TTK m. 725'in bir gereğidir. Ancak daha önce ne *ibraz yapılmış* ne de ayrı bir *ihbar gönderilmişse*, vadenin geçmiş sayılması düzenleyeni temerrüde nasıl düşürecektir?

Yargıtay aşağıda verilecek bir kararında temerrüt faizinin başlangıcının düzenleyen hakkında icra takibi yapıldığı an olduğuna hükmetmiştir. Borçlu daha önce temerrüde düşürülmemişse dava açılması veya icra takibi yapılması ile temerrüde düşer⁵¹ ve o andan itibaren de temerrüt faizi ödeme yükümlülüğü başlar. Yargıtay 12. Hukuk Dairesinin 1972 yılında verdiği bir kararda özetle; “...*T.T.K'nun 689/2 maddesi gereğince vade hakkında senette ayrı bir kayıt yoksa senet görüldüğünde ödenecek demektir. İbraz edilmeme hususu bonoyu düzenleyen tarihli ve (görölmüştür) şerhli beyanı ile veya*

⁴⁵ Bkz. BÜLOW, Peter: *Wechselgesetz, Scheckgesetz Kommentar*, 5. Baskı, C. H. Beck Verlag, München, 2013, Art. 70, Rn. 2; JACOBI, Ernst: *Wechsel- und Scheckrecht, unter Berücksichtigung des ausländischen Rechts*, De Gruyter, Berlin, 1955, § 60, s. 462; HUECK / CANARIS, § 17, s. 123-124.

⁴⁶ STRANZ, § 34, Rn. 8; BAUMBACH / HEFERMEHL / CASPER, § 34, Rn. 3; JÄGGI, Peter / DRUEY, Jean Nicolas / von GREYERZ, Christoph: *Wertpapierrecht unter besonderer Berücksichtigung von Wechsel und Check*, Helbing & Lichtenhahn Verlag, Basel-Frankfurt am Main, 1985, s. 194; TÜRK, s. 220.

⁴⁷ STRANZ, § 34, Rn. 8; BAUMBACH / HEFERMEHL / CASPER, § 34, Rn. 3.

⁴⁸ Bkz. BAUMBACH / HEFERMEHL / CASPER, § 34, Rn. 3.

⁴⁹ Bkz. MEIER-HAYOZ, Arthur / VON DER CRONE, Hans Caspar: *Wertpapierrecht*, 2. Baskı, Stämpfli Verlag, Zürich, 2000, § 13, N. 2; RIZZI, OFK- OR, Art. 1024, N. 4.

⁵⁰ NETZLE, BSK- *Wertpapierrecht*, Art. 1025, N. 4.

⁵¹ Bkz. TANRIVER, Süha: *Medeni Usul Hukuku, Cilt I*, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, s. 701; PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY, Oğuz / ÖZEKES, Muhammet: *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, 8. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020, s. 245.

böyle bir şerh koymaktan çekinmesi halinde protesto ile saptanır. Vadesi gösterilmemiş olan bonoların keşide tarihinden itibaren bir yıl içinde ibrazı zorunlu ise de bononun ibraz edilmemiş oluşu zamanaşımı müddeti dolmamış oldukça senet keşidecisini sorumluluktan kurtarmaz ve zamanaşımı ihbar⁵² müddetinin bitiminden itibaren başlar. Her ne kadar bono takipten evvel ibraz edilmemiş ise de ödeme emri tebliği borçluyu direngen duruma düşürmüştür. Ayrıca ihbar ve ihtara lüzum yoktur. Borçlunun itirazının açıklanan nedenlerle reddine dair merci kararının onanmasına...»⁵³ denilmektedir.

Öğretide konu ile ilgili olarak hamilin üç yıllık zamanaşımı süresi içinde asıl borçlulardan, örneğin poliçeyi kabul eden muhatap veya bonoyu düzenleyen kimseden başvuru hakkı kapsamına giren diğer kalemlerle birlikte temerrüt faizi isteyebilmesinin poliçe veya bonoyu vadesinde ibraz ettiği hâlde ödemedi kaçınılmış olmasına bağlı olduğu vurgusu yapılmıştır⁵⁴. Yine hamilin -başvuru borçlularına rücu hakkının kullanılmasından farklı olarak- vadenin geçmesinden sonra ibraz ettiği bir poliçe veya bononun bedeli ile -eğer şart kılınmışsa- vadeye kadar işlemiş faizi üç yıllık zamanaşımı süresi içinde asıl borçlu(lar)dan istemek hakkını kaybetmediği, ancak ödemede gecikme durumunda temerrüt faizi isteyebilmesinin genel hükümlere tâbi olduğu da belirtilmiştir⁵⁵.

Böylece TTK'daki zamanaşımı süresinin başlangıcı ile ilgili boşluk, temerrüt faizinin ne zaman işlemeye başlayacağı konusunda da ikinci bir soruna dönüşmektedir. Yargıtayın kararlarına bakıldığında bir yıllık ibraz süresinin geçirilmesi "vade"nin geçmesi hükmünde görülmekte ve zamanaşımı süresi de o andan itibaren başlatılmakta, ancak temerrüt faizinin başlangıcı için "takip tarihi" esas alınmaktadır. Bu ikili yaklaşımın çelişkili ve TTK m. 725'i ihlal eder nitelikte olduğu açıktır. Yargıtay, kararlarında belli ki temerrüt faizinin başlangıcını da bir yılın sonu olarak değerlendirememektedir. Zira o sırada ne ihtar ne de takip vardır. Temerrüt faizinin en geç takip tarihi itibarıyla başlatılacağı usul hukuku ilkeleri ile uyumludur. Ancak bu sefer de vadenin bir yılın sonunda gerçekleşeceği (muacceliyet) konusundaki durum ile bağdaşmayan bir durumla karşı karşıya kalınmaktadır. Bu durum, sorunun çözümü için bir yasal düzenleme gereğini göstermektedir.

IV. DEĞERLENDİRME

A. Türk Ticaret Kanunu'nun 705. Maddesi ile Kıyas Sorunu

1. Kıyas ile İlgili Temel İlke ve Koşullar

Kıyas belirli bir olay için konulmuş bir kuralda öngörülen ilkenin benzer nitelikteki bir başka olaya uygulanmasıdır⁵⁶. Böylece kanunda görünen ve tartışmasız başka bir hukuk kuralının aynı yasal amaç ve değer yargısı ile başka bir olaya uygulanması yoluyla boşluklar doldurulur⁵⁷ ve hakkında kural öngörülen bir maddenin kapsamı, kural öngörülme benzer durumun dâhil edilmesiyle genişletilir⁵⁸.

Öğretide kıyas yolu ile boşluk doldurulabilmesi için söz bakımından bir benzerliğin yeterli olacağı, o kuralın düzenlediği olay veya hukukî ilişkideki çıkar uyumsuzluğunun, hakkında kural öngö-

⁵² Sanırım kararda yanlışlıkla "ibraz" yerine "ihbar" denilmiştir. Cümlelerin akışından bunun "ibraz" olduğu anlaşılmaktadır.

⁵³ Yargıtay, 12. HD, T. 24.01.1972, E. 1972/319, K. 1972/672 (ÖĞÜTÇÜ / ALTIN, s. 86). Aynı yönde bkz. Yargıtay, İcra ve İflas Dairesi, T. 24.04.1967, E. /3740, K. 1967/3915 (EROL, Nevzat: *Takip Hukukunda Kambyo Senetleri, Poliçe-Bono-Çek ve Bankalar Kanunu, Doğu Matbaacılık, Ankara, 1971, s. 131*).

⁵⁴ Bkz. TÜRK, s. 225.

⁵⁵ Bkz. TÜRK, s. 225.

⁵⁶ Bkz. EDİS, Seyfullah: *Medeni Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri*, 4. Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1989, s. 143; OĞUZMAN, M. Kemal / BARLAS, Nami: *Medeni Hukuk, Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar*, 27. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021, N. 383, 383a; GÖZLER, Kemal: *Hukuka Giriş*, 19. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2022, s. 367; ALTAŞ, Hüseyin: *Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri (TMK m. 1-7)*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014, s. 231.

⁵⁷ ANTALYA, Gökhan / TOPUZ, Murat: *Medeni Hukuk, Giriş, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümleri, Cilt I*, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021, N. 1243. Benzer yönde bkz. OĞUZMAN / BARLAS, N. 383a.

⁵⁸ ALTAŞ, s. 232.

rülmemiş olay veya hukuki ilişkideki çıkar uyumsuzluğu ile az veya çok benzerlik göstermesi gerektiği ifade edilmektedir⁵⁹.

Öğretide kıyas yolu ile boşluk doldurma konusunda pek çok örnek verilmekle birlikte, konumuzla daha bağlantılı birkaç örnek ile somutlaştırma düşüncesindeyiz. Örneğin bir sözleşme esaslı hata nedeni ile iptal edilerek hükümsüz kılınabilir. Bu sözleşmenin tümünde değil, sadece bir ya da birkaç hükmünde hataya düşülmüşse, hataya düşen kişinin kısmi bir iptal hakkına sahip olup olmayacağı konusunda yasada bir düzenleme yoktur. Ancak kesin hükümsüzlük konusunda kısmi kesin hükümsüzlüğe olanak tanıyan Türk Borçlar Kanunu (TBK) m. 27/2'nin irade sakatlığı nedeni ile iptal hâlleri bakımından kıyasen uygulanabileceği kabul edilmektedir⁶⁰. Yine bütün sürekli borç ilişkilerinde sözleşmenin haklı nedenle feshine dair genel bir düzenleme yer almasa da benzer nitelikteki sürekli borç ilişkilerinde bu hakkın varlığı karşısında, bu hakkın tanınmadığı borç ilişkilerinde de kabul edilmesi gereği benimsenmektedir⁶¹. Yine terekenin cenaze masraflarını karşılayamaması durumunda, masrafları kimin ödeyeceği nafaka ile ilgili hükümler kıyaslanarak doldurulmuştur⁶².

Görüldüğü gibi kısmi iptal ile ilgili yaklaşımda kıyaslanılan şey (asıl hüküm) kesin hükümsüzlükle ilgilidir. Sözleşmenin tamamının geçersiz sayılmasındansa sadece bir kısım maddelerinin hükümsüz sayılmasını sonuçlandıran hüküm, kıyaslanan şey (iptal sebepleri) bakımından da amaca uygundur ve orada da sözleşmenin ayakta tutulmasına hizmet etmektedir. Aynı şekilde yasada her türlü devamlı borç ilişkisi için haklı nedenle fesih düzenlemesine yer verilmemesi, bu hakkın sadece ismen zikredilen sözleşmelere hasredildiği şeklinde yorumlanamaz. Zira burada ortak amaç tüm devamlı borç ilişkilerinde bu irade beyanında bulunan tarafın kişilik haklarının korunmasıdır (TMK m. 23).

Kıyas yöntemi ile boşluk doldurulabilmesi için kıyaslanılan şey (asıl) ile kıyaslanan şey (ferî) arasında, asıl şeye bağlanan hüküm ve sonuçlar bakımından "illet ortaklığı" bulunması, açık deyişle kıyaslanan şey ile kıyaslanılan şeyin hükmün konuluş sebep ve amacı bakımından aynı nitelik taşıması gerektiği vurgulanmaktadır⁶³. Kıyasın yapılabilmesi için gereken diğer koşullar yanında⁶⁴ konumuzla yakından ilgili olan iki nokta vardır. Bunlardan birincisi aslın hükmünün "Bir şeyi zikretmek, diğerini dışlamaktır (*Expresso unius exclusio alterius*)" ilkesine dayandığı durumlardır⁶⁵. İkincisi ise aslın hükmünde sınırlı sayı (*numerus clausus*) yapıldığı durumların kıyasa kapalı olmasıdır⁶⁶.

2. Görüldüğünden Belirli Süre Sonra Ödenecek Poliçe/Bonolarla İlgili Hükümün Görüldüğünde Ödenecek Poliçe/Bonolara Kıyasen Uygulanması

Bu açıklamaları konumuzla bağlantılıdırırsak Türk, İsviçre ve Alman öğreti ve yargı kararlarına yansıyan kıyas yolu ile boşluk doldurma yönteminin yerinde olup olmadığı daha iyi anlaşılacaktır.

Kıyas konusu "*görüldüğünde*" (ferî hüküm) ve "*görüldüğünden* belirli süre sonra ödenecek" (asıl hüküm) poliçe/bonolardır. Asıl hüküm görüldüğünden belirli süre sona ödenecek poliçelere ilişkin olarak öngörülmüştür. TTK m. 705/2'deki kabul edilmiş, ancak tarih atılmamış; tarih protestosu da çekilmemiş poliçelerde kabule arzın, bir yıllık sürenin son günü gerçekleşmiş sayılacağı varsayımının, benzer şekilde görüldüğünde ödenecek poliçe/bonolar için de kıyas yolu ile uygulanması önerilmektedir⁶⁷.

⁵⁹ Bkz. EDİS, s. 143; ALTAŞ, s. 232.

⁶⁰ OĞUZMAN / BARLAS, N. 383b.

⁶¹ EDİS, s. 143.

⁶² EDİS, s. 143; OĞUZMAN / BARLAS, N. 384; ALTAŞ, s. 232.

⁶³ Bkz. GÖZLER, s. 368.

⁶⁴ Bkz. GÖZLER, s. 368 vd.

⁶⁵ Örneğin işçilerin grev hakkına sahip olduğuna dair hükmün memurlar bakımından kıyas yoluyla uygulanamaması gibi. Bkz. GÖZLER, s. 346, 371.

⁶⁶ GÖZLER, s. 373. Yazar buna 2010 Anayasa değişikliği öncesi AY m. 148/3'te sayılmayan TBMM başkanının göreviyle ilgili suçlardan dolayı Anayasa Mahkemesinde yargılanıp yargılanamayacağı örneğini vermektedir.

⁶⁷ Bkz. HUECK / CANARIS, § 17, s. 123-124; STAEHELIN, *BSK- Wertpapierrecht*, Art. 1099, N. 6.

Bir kere vade türlerinin sınırlı sayı ilkesi ile düzenlendiği ve bu vade türlerinin de ilk etapta birbiri ile benzeşmediği görülmektedir. Yalnızca belirli vadeli, düzenleme gününden belirli süre sonra ve görüldüğünden belirli süre sonra ödenecek poliçe/bonolarda belirli işlemler vasıtası ile nihayetinde “belirli bir güne” ulaşıldığı için, bunlar pek çok düzenlemede aynı kurallara tâbi kılınmıştır. Örneğin ödeme için ibraz ve ödememe protestosu süreleri gibi (TTK m. 708/1, 714/3). Buna karşılık görüldüğünde ödenecek poliçe ve bonolar bunlardan *ayrıştırılmıştır*. Bunun dışında her bir vade türünün kendine özgü özellikleri olup bilhassa “*görüldüğünde*” ve “*görüldüğünden* belirli süre sonra ödenecek” olanlar birbirinden iyice ayrılmaktadır. Görüldüğünde ödenecek bonoda ibraz borcu doğrudan muaccel hâle getirirken, görüldüğünden belirli süre sonra ödenecek vadeli bonolarda ibraz sadece senedin görülmesini sağlamakta; TTK’da öngörülen işlemler yapıldığında ise vade bulunarak söz konusu gün senedin ibrazı gerçekleştirilmektedir. Görüldüğünden belirli süre sonra ödenecek bonolarda bir yıllık süre içinde ibraz yapılmaması durumunda zamanaşımı süresinin ne zaman başlayacağı ile ilgili açık bir çözüm yoktur. TTK m. 779/3’te ise daima senedin ibrazı, ibraz günü ile birlikte durumun senede işaret edilmesi; düzenleyenin senedin ibraz edildiğini gününü de belirterek işaretlemekten kaçınması durumunda bunun bir protesto ile belgelenmesi aranmaktadır. Dikkat edilirse bu hükümdeki çözüm bir kere sırf görüldükten belirli bir süre sonra ödenecek bonolara *hasredildiği* gibi, düzenlemesini de daima senedin ibrazı üzerine oturtmuştur. Benzer durum aynı vadeyi taşıyan poliçelerle ilgili TTK m. 705/2 hipotezinde de mevcuttur. Orada da senedin daima kabule arzı üzerinden düzenleme yapılmıştır. Oysa tartıştığımız sorunda hamil bir yıl boyunca senedi “hiç” ibraz etmemiştir. Düzenlemelerini kabul edilme üzerine kuran bir kanunun, sırf bu vade türüne özgülenmiş bir hükmünün, konu ile ilgili düzenleme içermeyen görüldüğünde ödenecek bonolar için kıyas yolu ile uygulanmasının hukuk tekniği açısından uygun olmadığı kanaatindeyiz. Burada bir kanun boşluğu olduğu tespiti kanımızca da doğrudur. Kanun koyucu görüldüğünde ödenecek bononun hamilinin bir yıl gibi uzun bir süre içinde senedi ibraz etmeyeceğini ve bunun bir hukuki soruna dönüşeceğini hesaba katmaması olasıdır. Zira alacaklı konumundaki bir kişinin alacağını bir yıl gibi uzun bir süre içinde istediği an muaccel kılma olanağını mutlaka kullanacağı varsayımından hareket edilmiş olabilir. Ancak bu hak kullanılmadığı zaman ne olacağı konusu açıkta kalmıştır. Hayatın olağan akışına göre aslanan alacaklının alacak hakkını talep ve dava etmesidir. Ayrıca kıymetli evrak hukuku ile ilgili hükümler esas olarak poliçe bakımından öngörüldüğünden, poliçede muhatabın senet ilişkisine dâhil olması bononun aksine özel bir merasim gerektirmektedir. Bu da poliçe hükümlerinin bonoya uygulanmasında ayrı bir sorun teşkil eder. Bonoyu düzenleyen keşideci, başkaca bir koşula gerek kalmadan asli borçlu sıfatını edindiği ve daima sorumluluk üstlendiği için, görüldüğünde ödenecek bonolarda ibrazın hiç yapılmamasının düzenleyeni sorumluluktan tamamen kurtaracağı şeklinde yorum yapılması da hamil bakımından aşırı şekilci, haksız ve adaletsiz sonuçlara yol açacaktır. Ancak bu çözüme “kıyas” yolu ile ulaşılması, kanımızca kıyas ile ilgili temel ilkelerle bire bir uyumlu değildir.

B. Sorunun “Vadenin Gelmiş Sayılması” Yoluyla Çözümü

Yukarıda görüldüğü gibi TTK m. 705/2’nin kıyas yoluyla uygulanması ile ilgili yaklaşım dışında, görüldüğünde ödenecek bonolarda hamilin bir yıllık ibraz süresini geçirmesi durumunun vadenin geçirilmesi hükmünde olduğu ve zamanaşımı süresinin de bir yılın bitimi ile başlayacağı da savunulmakta idi. Hatta konu ile ilgili ağırlıklı görüş ve yargı uygulaması bu yöndedir. Gerçekten de bu süre içinde hamil, poliçeyi ibraz etmek suretiyle poliçenin muacceliyet anını serbestçe belirleyebilir⁶⁸. Bir yıllık süre içinde ibraz ne kadar erken olursa, vade de o kadar erken bir tarihe isabet eder. Böylece hamile bir yıl içinde bono borcunu istediği zaman muaccel hâle getirme olanağı sağlanmıştır. Bu olasılıkta bir yılın sonuna kadar ibrazın yapılarak vadenin bulunması gereği belirtilirse, en azından hamile bir yıllık süre verildiği, bu süre içinde istediği an vadeyi ortaya çıkarabileceği, bunu yapmaması durumunda ise vadenin en geç bir yılın sonu itibarıyla gerçekleşeceği varsayımı, hukuk tekniği bakımından en azın-

⁶⁸ RIZZI, *OFK- OR*, Art. 1024, N. 1.

dan kıyas yoluna başvurulmasından daha isabetli sonuçlara götürebilir. Bu yolla en azından hükmün kendi konuluş amacı içinde bir yorum yapılmış olur.

Bununla birlikte bir karşı argüman da ileri sürülebilir. İbrazın yapılmaması durumunda bu durum borçlunun yararına gibi görülebilir. Hatta kendisi ibraz süresinin geçmesi durumunda borcun *muaccel olmaması beklentisini* bile taşıyabilir. Sonuç itibarıyla bir yıl gibi uzun bir süreyi kaçıran kişi hamilin kendisidir. İbraz süresi hamil tarafından kaçırılarak hem bir külfet ihlal edilmiş hem de sanki bir yılın son günü -ibraz hiç yapılmadığı hâlde- bu görüşlere göre ibraz yapılmış varsayımı ile hareket edilmiştir. Bunun sonucu olarak bir yılın son gününün vadenin geçilmesi hükmünde sayılması ve zamanaşımı süresinin söz konusu gün başlatılması, *Yargıtayın değişisi ile* üç yıllık zamanaşımı süresinin “1+3 yıl”a dönüşmesi, hem zamanaşımı sürelerinin değiştirilememesi ilkesi (TTK m. 6) hem de “kimsenin kendi kusuruna/ayıbına dayanarak bir hak iddia edemeyeceği” şeklindeki evrensel hukuk ilkesi ile bağlaşmamaktadır. Hâkimin boşluk doldurma faaliyeti sırasında TMK m. 1 kapsamında duruma göre evrensel hukuk ilkelerini de dikkate alması gerekebilir⁶⁹. Olaya yukarıdaki “vadenin geçirilmiş sayılması” perspektifi ile değil de “hamilin ihmali” cephesinden bakılacak olursa, bu sefer de ibraz eylemini yapmayan ve aslında borcu muaccel hâle getirmeyerek sürecin sürünmede kalmasına neden olan hamile süre konusunda bir yıl daha “armağan” edilmiş olmaktadır. İbraz bir külfet olarak değerlendirilirse, hamil bu külfetin ihlalinden zararlı değil “*yararlı*” çıkmaktadır. Oysa bir külfetin ihlalinin, bunu ihlal eden kişi bakımından olumsuz sonuçlarının olması gerekir⁷⁰. O hâlde bu cepheden bakıldığında, zamanaşımı süresi “düzenleme tarihinden” başlatılarak hamil hukuken olumsuz bir duruma mı düşürülecektir? Hamilin zamanaşımı süresi konusunda olumsuz bir durum içinde olması isteniyorsa sürenin düzenleme tarihinden başlatılması ve bir yıl eksiltmesi gerekir. Ancak bu düşüncenin de borçlar hukukunun genel ilkeleri ile bağdaştırılması mümkün değildir. Zira bu durumda senedin düzenleme tarihine “vade tarihi” muamelesi yapılması gibi bir sonuç ortaya çıkacaktır. O hâlde bu soruna yasal düzenleme yolu ile bir çözüm bulunması gerekir. Sorunun yorum yöntemleri kullanılarak çözülmesi, yeni bir kural yaratılmasına ve yorumcunun kendisini yasa koyucu yerine koymasına neden olmaktadır. Yargıtayın yukarıda açıklanan ayırık kararlarında belirttiği, düzenleyenin sorumluluğunun tamamen sona ermesi yaklaşımı da aşırıdır. Burada hamilin senedi ibraz etmemesi yüzünden ortaya çıkan durumla düzenleyenin sorumlu olacağı sürenin açık bir şekilde saptanması arasında adil bir denge gözetilmelidir. Bir yıllık sürenin geçirilmesi ile zamanaşımı süresinin üç yıl değil, iki yıl kalacağı şeklinde bir çözüm düşünülebilir. Ancak ne tür yorum yapılırsa yapılsın ortaya çıkan sonuçlar zorlama kalmaktadır.

Tartışılan bu sorunun yarattığı diğer bir kriz ise yukarıda belirtilen temerrüt faizinin başlangıç anı ile ilgilidir. Yargıtay kararlarında, bir yıllık sürenin vadenin geçirilmesi hükmünde olduğu karara bağlanıp üç yıllık sürenin bir yıllık sürenin sonunda başlayacağını belirtilmesine rağmen, temerrüt faizinin bu anda değil de *icra takibi tarihi* itibarıyla başlayacağını ifade edilmesi usul hukuku ilkeleri ile uyumludur. Ancak Yargıtayın bu değerlendirmesi kendi içtihadı ile çelişki yaratmaktadır. Bir yılın sonu mademki vade tarihi olarak varsayılacaktır, o hâlde TTK m. 725/1-b gereğince temerrüt faizinin de aynı gün başlatılması gerekir. Oysa bu varsayımda senedin ibrazı yapılmadığı gibi açılmış bir dava veya başlatılmış bir takip de yoktur. O hâlde faiz nasıl başlatılacaktır? İşte bu dahi anılan görüşün sürenin başlangıcı ile temerrüt faizinin işlemeye başlayacağı an bakımından nasıl bir çatışma içine düştüğünün kanıtıdır. Kıyas yapılmasından daha tutarlı gördüğümüz (ehveni şer) bir yılın sonunda vadenin gelmiş sayılacağı görüşünün, aynı şekilde temerrüt faizinin işlemesi bakımından da esas alınması düşünülebilir. Oysa bu durumda düzenleyen bakımından “çifte haksızlık”, hamil bakımından da “çifte ödül” durumu ile karşılaşılacaktır ki, bunun hakkaniyete uygunluğu ayrıca tartışılır. Kaldı ki zamanaşımı süresi konusunda ileri sürülen görüşlerde, temerrüt faizinin başlangıcı ile ilgili bir yorum yapılmadığı da görülmektedir.

⁶⁹ Bkz. EDİS, s. 146 vd., 149.

⁷⁰ Bkz. EREN, Fikret: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 26. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021, N. 118.

SONUÇ

Görüldüğünde ödenecek bonoların bir yıllık yasal ibraz süresi içinde ibraz edilmemesi durumunda zamanaşımı süresinin başlangıcı ile temerrüt faizinin işlemeye başlayacağı anın tespiti sorun teşkil etmektedir. Görüldüğünden belirli süre sonra ödenecek poliçeler için getirilen ve poliçenin kabulü ile bağlantılandırılan bir çözümün, kıyas yolu ile görüldüğünde ödenecek bonolar için de uygulanmasının kıyas ilkeleri ile uyumu kanımızca yoktur. Görüldüğü gibi birbirine benzediği düşünülen iki vade türünde, biri için getirilen çözümün diğeri için uygulanabilirliği sorun yaratmaktadır. Hamile bono borcunu muaccel hâle getirmek için bir yıl gibi uzun bir süre tanınmış olması karşısında, onun bu eylemi yapmaması durumunda bir yılın sonunda vadenin geçirilmiş sayılacağı şeklindeki diğer görüş ise kıyas ile ilgili yaklaşıma nazaran en azından kendi içinde daha tutarlıdır. Böylece hamile bir yıllık uzun bir süre tanındığı, bu süre içinde bono borcu muaccel hâle getirilmezse en geç bir yılın sonunda zaten kanun gereği muaccel hâle gelmiş sayılacağı üzerine kurulu bu yaklaşım ise temerrüt faizinin buna rağmen takip tarihinden itibaren işlemeye başlayacağı şeklindeki Yargıtay uygulaması karşısında yine “tökezlemektedir”. O hâlde sorun nasıl çözülecektir? Açıkçası “kıyas yolu ile çözüm” ile “bir yılın sonunda borcun kanun gereği muaccel hâle geleceği” yaklaşımları dışında, hamilin TTK’nın öngördüğü ibraz ile ilgili hükümlerin ihlalden kendi aleyhine sonuçlar çıkarılması çerçevesindeki evrensel hukuk ilkesinin bir yansıması olarak kendisinin düzenleyene başvurusu için zamanaşımı süresinin bir yılın sonunda başlamayacağı da savunulabilir. Ancak bu son görüş bir yorumdan ziyade yeni bir kural ihdas etme ile eşdeğer şekilde değerlendirilebilir. Kökleri çok eskilere dayanan hem İsviçre hem Alman hukukunda yüz yıla yakın bir süredir savunulan bu görüş ve bu görüşe dayanılarak verilen Türk, İsviçre ve Alman mahkeme kararlarındaki bu yaklaşımların isabet derecesinin en azından sorgulanması gerektiğini düşünüyoruz. Uzun yıllardır öğreti ve yargı uygulamasında yerleşmiş bir görüşün aksi yönde bir görüş savunulmasının zorlukları ortadadır. Ancak bir görüşün yerleşmiş olması ve yargı uygulamasında istikrarlı şekilde uygulanması o görüş ve kararların yarattığı uygulamanın doğru ve adil olduğu anlamına gelmez. Bir görüş ve yaklaşım zaman içinde değişebilir ve tekrar sorgulanmaya tâbi tutulabilir.

KAYNAKÇA

- ALTAŞ, Hüseyin: *Medeni Hukuk Başlangıç Hükümleri (TMK m. 1-7)*, Yetkin Yayınları, Ankara, 2014.
- ANTALYA, Gökhan / TOPUZ, Murat: *Medeni Hukuk, Giriş, Temel Kavramlar, Başlangıç Hükümleri, Cilt I*, 4. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2021.
- BAHAR SAYIN, Hediye: “Banka İhbarnamesine Dayanan Protesto”, *Ankara Barosu Dergisi*, 2023, Sayı 4 (Cumhuriyet Özel Sayısı), s. 352-399.
- BAUMBACH, Adolf / HEFERMEHL, Wolfgang / CASPER, Matthias: *Wechselgesetz, Scheckgesetz, Recht der Zahlungsverkehr*, 24. Baskı, C. H. Beck Verlag, München, 2020.
- BOZER, Ali / GÖLE, Celal: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 9. Baskı, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2020.
- BOZGEYİK, Hayri: *Polîçede Müracaat Hakkı*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2003.
- BOZKURT, Tamer: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 3. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2023.
- BÜLOW, Peter: *Wechselgesetz, Scheckgesetz Kommentar*, 5. Baskı, C. H. Beck Verlag, München, 2013.
- CİNBAŞ, Mustafa Eser: *Bonoda Ödeme*, Adalet Yayınları, Ankara, 2020.
- COŞKUN, Mahmut: *Kıymetli Evrak Hukuku, Bono-Polîçe-Çek*, 7. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2022.
- DOMANIÇ, Hayri: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1975.
- EDGÜ, Ekrem: *Ticaret Hukuku III, Kıymetli Evrak*, Sevinç Matbaası, Ankara, 1965.
- EDİS, Seyfullah: *Medenî Hukuka Giriş ve Başlangıç Hükümleri*, 4. Baskı, Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara, 1989.
- EREN, Fikret: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, 26. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.
- ERİŞ, Gönen: *Türk Ticaret Kanunu Hükümlerine Göre Kıymetli Evrak, Polîçe- Bono- Çek Makbuz Senedi Varant*, 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2016.
- EROL, Nevzat: *Takip Hukukunda Kambiyo Senetleri, Polîçe-Bono-Çek ve Bankalar Kanunu*, Doğu Matbaacılık, Ankara, 1971.
- GÖZLER, Kemal: *Hukuka Giriş*, 19. Baskı, Ekin Yayınevi, Bursa, 2022.
- GÜRBÜZ, Hulusi: *Yargıtay Uygulaması Işığında Ticarî Senetlerin İptali Davaları ve Ticarî Senetlere Özgü Sorunlar*, Cem Ofset, İstanbul, 1985.
- HONSELL, Heinrich (Hrsg.): *Kurzkommentar Obligationenrecht Art. 1-1186 OR*, Helbing & Lichtenhahn Verlag, Basel, 2014.
- HONSELL, Heinrich / VOGT, Nedim Peter / WATTER, Rolf (Hrsg.): *Basler Kommentar, Wertpapierrecht, Art. 965-1186*, Helbing & Lichtenhahn Verlag, Zürich, 2012 (Yazar, BSK- Wertpapierrecht).
- HUECK, Alfred / CANARIS, Claus-Wilhelm: *Recht der Wertpapiere*, 11. Baskı, Verlag Franz Vahlen, München, 1977.
- İMREGÜN, Oğuz: *Kıymetli Evrak Hukuku (Genel Hükümler- Kambiyo Senetleri – Makbuz Senedi- Varant)*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1998.
- JACOBI, Ernst: *Wechsel- und Scheckrecht, unter Berücksichtigung des ausländischen Rechts*, De Gruyter, Berlin, 1955.
- JÄGGI, Peter / DRUEY, Jean Nicolas / von GREYERZ, Christoph: *Wertpapierrecht unter besonderer Berücksichtigung von Wechsel und Check*, Helbing & Lichtenhahn Verlag, Basel-Frankfurt am Main, 1985.
- KAÇAK, Nazif: *İçtihatlarla Bono*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2001.
- KARAYALÇIN, Yaşar: *Ticaret Hukuku III, Ticarî Senetler (Kambiyo Senetleri)*, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 1970.
- KENDİGELEN, Abuzer / KIRCA, İsmail: *Kıymetli Evrak Hukuku, Genel Esaslar- Kambiyo Senetleri*, 6. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2022.
- KINACIOĞLU, Naci: “Görüldüğünde Ödenecek Polîçeler”, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 1968, Cilt 4, Sayı 3, s. 477-492.

- KOSTKIEWICZ, Jolanta Kren / WOLF, Stephan / AMSTUTZ, Marc / FANKHAUSER, Roland (Hrsg.): *OFK-Orell Füssli Kommentar, Kommentar zum Schweizerischen Obligationenrecht*, 4. Baskı, Orell Füssli Verlag, Zürich, 2022 (Yazar, OFK- OR).
- MEIER-HAYOZ, Arthur / VON DER CRONE, Hans Caspar: *Wertpapierrecht*, 2. Baskı, Stämpfli Verlag, Zürich, 2000.
- OĞUZMAN, M. Kemal / BARLAS, Nami: *Medenî Hukuk, Giriş, Kaynaklar, Temel Kavramlar*, 27. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2021.
- ÖĞÜTÇÜ, Tahir / ALTIN, Mehmet: *Ticarî Senetler (Poliçe, Bono, Çek) ve Özel Takip Yolları*, Ulucan Matbaası, Ankara, 1979.
- ÖZDAMAR, Mehmet / GÖKTÜRK, Kürşat / CAN, Mehmet Çelebi / KAŞAK, Esra: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 3. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2022.
- ÖZTAN, Fırat: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 1997.
- PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY, Oğuz / ÖZEKES, Muhammet: *Medenî Usul Hukuku Ders Kitabı*, 8. Baskı, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2020.
- POROY, Reha / TEKİNALP, Ünal: *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*, 24. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021.
- PULAŞLI, Hasan: *Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları*, 9. Baskı, Adalet Yayınevi, Ankara, 2021.
- ROBERTO, Vito / TRÜEB, Hans Rudolf (Hrsg.): *CHK- Handkommentar zum Schweizer Privatrecht, GmbH, Genossenschaft, Handelsregister und Wertpapiere – Bucheffektengesetz, Art. 772-1186 OR und BEG*, 3. Baskı, Schulthess Verlag, Zürich, 2016 (Yazar, CHK).
- SOMUNCUOĞLU, Ünal: “Bonoların İbraz ve Protestosuna İlişkin Bazı Sorunlar”, *İstanbul Barosu Dergisi*, 1978, Sayı 4, s. 229-245.
- STRANZ, Martin: *Wechselgesetz Kommentar*, 14. Baskı, De Gruyter, Berlin, 1952.
- SUSUZ, Kağan: *Kambiyo Senetlerinde Zamanaşımı*, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2008.
- ŞİMŞEK, Edip: *Hukukta ve Cezada Ticarî Senetler (Poliçe, Bono, Çek)*, Yonca Matbaası, Ankara, 1982.
- TANRIVER, Süha: *Medenî Usul Hukuku, Cilt I*, 4. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2021.
- TEKİL, Fahiman: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 2. Baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1994.
- TÜRK, Hikmet Sami: “Kambiyo Senetlerinde Temerrüt Faizi”, *XI. Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu (Bildiriler-Tartışmalar)*, 13-14 Mayıs 1994, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1994, s. 211-255.
- ÜLGEN, Hüseyin / HELVACI, Mehmet / KAYA, Arslan / NOMER ERTAN, Füsün N.: *Kıymetli Evrak Hukuku*, 13. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2021.